

GİRNE AMERİKAN ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Enstitüsü

**Okul Yöneticileri Açısından Covid-19 Döneminde
Okullarda Yaşanan Sorunlar Ve Müdahaleler**

Yüksek Lisans Tezi

HAMİ ÖZER

GİRNE,

Mayıs, 2022

GİRNE AMERİKAN ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Enstitüsü

**Okul Yöneticileri Açısından Covid-19 Döneminde
Okullarda Yaşanan Sorunlar Ve Müdahaleler**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan:
HAMİ ÖZER**

**Tez Danışmanı:
YRD. DOÇ. DR. ÖZGÜR BATUR**

**Eş Danışman:
YRD. DOÇ. DR. BARIŞ KOYUNCU**

GİRNE

Ocak, 2022

GİRNE AMERİKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM VE ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ

Bu Proje Eğitim Yönetimi, Denetimi ve Planlaması ana bilim dalında Jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

İmzalar:

Başkan: Prof. Dr. Mustafa MENEKAY

Üye : Yrd. Doç. Dr. Özgür BATUR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Cansu SOYER

201413012 öğrenci numaralı Hami Özertarafından hazırlanan “Okul Yöneticileri Açısından Covid-19 Döneminde Okullarda Yaşanan Sorunlar ve Müdahaleler” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Girne Amerikan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Kurallarına uygundur.

Doç. Dr. Feyza Bhatti
Müdür Vekili
Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Enstitüsü

ÖZET

OKUL YÖNETİCİLERİ AÇISINDAN COVID-19 DÖNEMİNDE OKULLARDA YAŞANAN SORUNLAR VE MÜDAHALELER

Hami Özer

Yüksek Lisans, 2022

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Özgür BATUR
Eş danışman: Yrd. Doç. Dr. Barış Koyuncu

Araştırmanın amacı, Covid-19 sürecinde okullarda yaşanan sorunların yöneticiler tarafından değerlendirilerek müdahalelerinin belirlenmesidir. Araştırma nitel yöntemlere dayanmaktadır. Araştırmacının alanyazını taraması yaparak oluşturduğu görüşme formu ile veriler toplanmıştır. İki kısımdan oluşan görüşme formunun birinci kısmında katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 5 soru, ikinci kısmında ise okul yöneticilerinin karşılaştıkları problemler ve bu problemlere karşı ürettikleri çözümleri belirlemeye yönelik 12 soru bulunmaktadır.

Çalışmada ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde tespit ettiği sorunlar teması altında, elektrik kesintisi, teknik sorunlar (pc, tablet,.. olmayışı), veli takibinin yetersizliği, motivasyon düşüklüğü ve sağlık sorunları Kategorileri tespit edilmiştir. Covid-19 sürecinde tespit edilen sorunlara müdahale teması altında Eba destek noktasını öğrencilerin kullanıma hazır halde bulundurmak, öğrencilerin durumu hakkında velileri telefon ve mesajla bilgilendirmek, online derslerde öğretmenler arasında bilgi paylaşımı yaparak, Covid-19 salgınına karşı korunma yolları hakkında sık sık bilgilendirme ve sosyal medya üzerinde kişisel gelişim video ile destekleme Kategorileri belirlenmiştir. Süreç içerisinde gözlenen gelişmeler doğrultusunda pandemi sürecinin devam etmekte olduğu ve eğitim-öğretime bu gerçekliğe uygun düzenlemelerin entegre edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul Yöneticileri, Sorun, Müdahale.

ABSTRACT**PROBLEMS AND INTERVENTIONS IN SCHOOLS IN THE COVID-19
PERIOD FROM SCHOOL ADMINISTRATORS'POINT OF VIEW**

Hami ÖZER,

Master's Thesis, 2022

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Özgür BATUR
: Asst. Prof. Dr. Barış KOYUNCU

The aim of the research is to evaluate the problems that happen in schools during the covid-19 pandemic period by school administrators and to determine the intervention methods. The research is based on qualitative methods. Data were collected with the interview form created by the researcher by scanning the literature. The interview form consists of two parts. In the first part, there are 5 questions to determine the demographic characteristics of the participants, and in the second part, there are 12 questions to determine the problems faced by school administrators and the solutions they produce against these problems.

With this study, it has been seen that under the title of problems determined by the principals and assistant principals, who are in the position of administrators in secondary schools, during the covid-19 pandemic process, besides the problems of parents, students and teachers, technical problems and many similar problems have been identified. It has been determined that parent, student and teacher-centered solutions are tried to be produced in relation to how these problems detected during the pandemic process are intervened, and immediate intervention methods are tried to be developed for the problems that arise out of them. Considering the developments observed during the pandemic, it has been concluded that as long as the pandemic continues, it is necessary to integrate new studies and regulations into education, taking into account the fact that education is appropriate and the epidemic we are experiencing.

Keywords: School administrator, Problem, Intervention

TEŞEKKÜR

Çalışmanın uygulanması süresince yardımlarını esirgemeyen Aydın ili Milli Eğitime bağlı devlet okulu yöneticilerine, eğitim süresince bilgi ve tecrübelerini bana aktaran tüm bölüm hocalarıma, konunun belirlenmesinden sunum aşamasına kadar destek ve yardımlarını benden esirgemeyen danışman hocam Yrd.Doç.Dr. Özgür BATUR'a ve eş-danışmanım Yrd.Doç.Dr. Barış KOYUNCU'ya, jüri başkanı Prof. Dr. Mustafa MENEKAY'a, ve jüri üyesi Yrd. Doç. Dr. Cansu SOYER'e sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç	2
1.3. Önem	2
1.4. Sınırlılıklar	3
BÖLÜM 2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1. Eğitim Kavramı.....	4
2.2. Okullarda Yaşanan Sorunlar	5
2.2.1. Okulda ve aile içi ilişkilerde karşılaşılan problemler	5
2.2.1.1. İlgisizlik ve aile içi şiddet	5
2.2.1.2. Ailenin gelir düzeyi.....	6
2.2.1.3. Anne babanın eğitim seviyesi.....	6
2.2.2. Öğrenci kaynaklı problemler.....	7
2.2.3. Okul kaynaklı problemler	8
2.2.4. Toplumsal değişmeden kaynaklı problemler	9
2.2.5. Personel, eğitim sistemi ve kullanılan teknolojilerin farklılaşmasından kaynaklanan problemler	10
2.3. Tarihsel Süreçte Pandemiler	11
2.3. 1. İspanyol gribi.....	11
2.3.2. Asya gribi.....	14
2.3. 3. Domuz gribi	14
2.3. 4. SARS	15
2.3. 5. EBOLA	15
2.3. 6. AIDS	16

2.4. Pandeminin Etkileri.....	16
2.4.1. Sağlık etkileri	16
2.4.2. Ekonomik etkileri	17
2.5. Covid 19	18
2.5.1. Bulaşma ve klinik özellikleri.....	18
2.5.2. 2019 yılı ilk ortaya çıkışı ve 2020 yılındaki gelişmeler	19
2.6. Covid 19 ve Eğitim	24
BÖLÜM 3. YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırmanın Deseni.....	26
3.2. Çalışma Grubu	27
3.3. Veri Toplama Araçları Ve Verilerin Toplanması	27
3.4. Verilerin Analizi	28
3.5. Araştırmacı Perspektifi	29
BÖLÜM 4. BULGU VE YORUMLAR.....	30
BÖLÜM 5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	44
5.1. Sonuç	44
5.2. Öneriler	47
KAYNAKÇA.....	49
EKLER.....	52
EK 1. SORU FORMU.....	52

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Katılımcılara ait demografik özellikler.....	31
Tablo 4.2. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğretmenlere sağladığı destek	32
Tablo 4.3. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğrencilere sağladığı destek	33
Tablo 4.4. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde velilerle işbirliği	34
Tablo 4.5. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitimi takibi	35
Tablo 4.6. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde tespit ettiği sorunlar	36
Tablo 4.7. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde tespit ettiği sorunlara müdahalesi.....	37
Tablo 4.8. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğretmenlere yönelik eğitim yönetimi.....	39
Tablo 4.9. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğrencilere yönelik eğitim yönetimi.....	40
Tablo 4.10. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde velilere yönelik eğitim yönetimi.....	41
Tablo 4.11. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğretmenlere yönelik amaca ulaşma engelleri	42
Tablo 4.12. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğrencilere yönelik amaca ulaşma engelleri	43
Tablo 4.13. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde velilere yönelik amaca ulaşma engelleri	44

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzde eğitim bir toplumun gelişmesinde en önemli unsurlardan biridir. Eğitime yeteri kadar önem verilmeyen toplumlarda pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Gerek ekonomik gerekse toplumsal alanda ülkenin kalkınması için ihtiyaç duyulan nitelikli bireylerin yetiştirilmesi ancak nitelikli eğitimle mümkün olabilir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında sadece ekonomik olarak değil toplumsal anlamda da çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için eğitime büyük önem verilmiştir.

Eğitim insanlık tarihi ile eş zamanlı olarak var olmuş ve toplumların ihtiyaçlarına göre zaman içinde güncellenmiştir. Örneğin avcı toplayıcı insanlarda bireysel becerileri geliştirmeye yönelik eğitimler varken yerleşik hayatla birlikte toplumsal normlar oluşmaya başlamış ve eğitim bu yönde şekillenmiştir. Antik dönemde asillere yönelik olan eğitim sistemi derebeylikler döneminde dini eğilimlerin etkisinde kalmıştır. Günümüzde ise eğitim, küreselleşen dünya ile farklı bir boyut kazanmış ve toplumların bütün olarak eğitilmesini amaçlayan bir yapıya bürünmüştür.

1.1. Problem Durumu

Eğitim ile insanlara, çevreleri ile etkileşimlerinde gözlemlenebilir davranışlar kazandırılmaya çalışılır (Başaran, 1982). Ortalama bir zeka düzeyine sahip insanların eğitim alarak okuma yazma öğrendiği görülebilir. Eğitim yoluyla istenilen davranış değişikliğinin bireye kazandırılabilmesi için bazı koşulların sağlanması gerekir. Bireyin öğrenmeye yönelik motivasyona ve ortalama bir zekaya sahip olması, hedeflenen davranışa uygun fiziksel yeterliğe ulaşmış olması ve eğitim ortamının uygun şekilde düzenlenmiş olması gerekir. Öğrenmenin gerçekleştiği her durum için eğitimden bahsedilebilir. Ancak eğitimcilerin hedefi istedik öğrenmeleri sağlamak, istenmeyen öğrenmelerin önüne geçmektir. Eğitim yöneticilerinin görevi ise eğitim sürecinin planlı bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır. Eğitimin planlanan şekilde

yürütülmesini engelleyecek beklenmedik durumlarda ise durumu değerlendirerek problemi belirlemek ve uygun çözüm yollarını üretmek yine eğitim yöneticilerinin sorumlulukları arasındadır.

Okul yöneticileri açısından COVID-19 döneminde okullarda yaşanan sorunların ve müdahalelerinin belirlenmesi çalışmanın problem cümlesi olarak belirlenmiştir.

1.2. Amaç

COVID-19 salgını süresince eğitim alanında öğrenci, öğretmen, okul yöneticileri ve veli iletişimde gerçekleştirilen tüm girişimlere rağmen ciddi problemler yaşanmıştır. Eğitim sürecinde yaşanan problemlere ilişkin bilimsel çalışmalar yapılmış, çözüm önerilerine yer verilmiştir. Belirlenen problemler ışığında dünya konjektöründe “Acil Eylem Planı” yapılmış, uygulamaya konulmuştur. Bu acil eylem planları uygulanan ülkelerin gelişmişlik durumlarıyla doğru orantılı olarak başarı göstermiştir.

Araştırmanın amacı, Covid-19 sürecinde okullarda yaşanan sorunların yöneticiler tarafından değerlendirilerek geliştirdikleri müdahalelerin belirlenmesidir.

1.3. Önem

Planlı ya da plansız olarak gerçekleştirilen her türlü eğitimin amacı, bireyde davranış değişikliği meydana getirmektir. Hayatın her döneminde devam eden eğitimin bir bölümü okulda bir plan ve program çerçevesinde yürütülür (Küçükahmet, 1995). Eğitimin sınıf içerisinde bir plan ve program dahilinde yürütülmesi durumunda öğretimden söz edilebilir. Diğer bir deyişle öğretim, bir plan dahilinde, belirli ilkeler doğrultusunda profesyoneller tarafından gerçekleştirilir. Eğitim ise daha geniş kapsamlıdır. Belirli bir yere ve zamana bağlı kalınmaksızın toplumdaki tüm bireylere yönelik uygulanır. Eğitimle bireylere, toplum tarafından üretilen bilgilerin yanı sıra yine o toplumla bağlantılı çeşitli beceriler ve tutumlar da kazandırılır. Amaç toplumun ihtiyaç duyduğu kurumları işler durumda tutacak bireyler yetiştirmektir. Bu anlamda eğitim anne baba tarafından evde ve toplum tarafından sosyal çevrede de verilebilir.

Okullarda çeşitli sebeplerden kaynaklanan birçok problemle karşılaşılabilir. Okul yönetiminin davranış ve tutumlarının olumsuzlukları, yöneticilik becerisinin yüksek olmaması; velilerin okula karşı tutumlarının olumsuzlukları, çocuklarıyla yeteri kadar ilgilenmemeleri, öğretmenlere gösterdikleri olumlu olmayan davranışlar; öğrenciler açısından ise okulda sunulan eğitimden memnuniyetsizlik, öğretmenin adil olmayan davranışlarına karşı direnç veya ilgisizlik gibi sorunlar görülmektedir. Bunların yanı sıra okulun maddi yetersizlikleri ve fiziki koşullarının uygunsuzluğu da farklı sorunları ortaya çıkarabilmektedir (Sarı, 2008, s. 17).

1.4. Sınırlılıklar

Çalışma Aydın ilinde 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında okul yöneticiliği görevini yürüten ve araştırmaya gönüllü olarak katılan otuz sekiz okul yöneticisinin görüşme sırasında kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde eğitim kavramı ve okullarda karşılaşılan çeşitli problemler yer almaktadır.

2.1. Eğitim Kavramı

Eğitimle ilgilenen bilim ve düşünce insanları tarihin farklı dönemlerinde eğitime dair farklı tanımlar geliştirmişlerdir. Başaran (1975), eğitimi birey davranışlarının kasıtlı bir şekilde ve istenen yönde, bireyin kendi yaşantılarından yararlanarak değiştirilmesi süreci olarak tanımlamaktadır. Tyler eğitimle ilgili olarak bireylerin sergilediği davranışların değiştirilmesi sürecidir derken; Good, toplumsal ve bireysel becerilerin geliştirilmesi için belirlenen ve takip edilen bir süreçten bahseder (MEB, 2008). Farklı tanımlar incelendiğinde ortaya çıkan ortak kavramların değişim ve gelişim olduğu görülebilir. Buradan yola çıkarak eğitim ile ileri yönde bir değişim hedeflendiği söylenebilir. Eğitim; bireye kişilik kazandırma, bireyin topluma uyumunu sağlama, yetişkin yaşamında ihtiyaç duyacağı çeşitli beceri ve davranışları kazandırma sürecidir.

Bir ailede çocuklara sofranın kurallarının anne baba tarafından öğretilmesi eğitim olarak nitelendirilebilir. Ancak toplumların fiziksel sınırlardan bağımsız olarak birbirine yaklaştığı günümüz dünyasında bireylerin hayata hazırlanmasında plansız eğitim ihtiyacı karşılayamamakta, planlı eğitim süreçlerine diğer bir deyişle öğretime ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumlarda meydana gelen sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik değişimler ile bireylerin istek ve ihtiyaçlarının artması, nüfus artışı gibi etmenler eğitimde koşullara uygun bilimsel ve planlı değişiklikleri zorunlu kılmaktadır.

2.2. Okullarda Yaşanan Sorunlar

Okullarda karşılaşılan problemler;Okulda ve aile içi ilişkilerde karşılaşılan problemler, Öğrenci kaynaklı problemler, Okul kaynaklı problemler, Toplumsal değişmeden kaynaklı problemler vePersonel, eğitim sistemi ve kullanılan teknolojilerin farklılaşmasından kaynaklanan problemlerşeklinde beş farklı alt başlık ile incelenmiştir.

2.2.1. Okulda ve aile içi ilişkilerde karşılaşılan problemler

Anne baba ve okul arasında bulunan ilişkilerde meydana gelen pek çok problem çeşitli sebeplerden ötürü yaşanabilmektedir. Bunun ile birlikte okul paydaşları arasında en mühimsorumluluklardan birini üstlenen anne ve babalardan kaynaklı türlü problemler okul aile çatışmalarının temeli olma niteliği taşıyabilmektedir. Karip'e (2009, s. 240) göre,ailelerde okula karşı oluşan olumsuz tutumlarınyanında okul ve çocukları ihmal etmeleri çatışma sebepleri arasında gösterilebilmektedir.

Okul ve aile ilişkilerinde yaşanan sorunlar ise anne-babanın ilgisizliği ve şiddet, ailenin ekonomik koşulları ve ailenin eğitim düzeyi başlıkları altında açıklanmaktadır.

2.2.1.1. İlgisizlik ve aile içi şiddet

Sınıf içerisinde anne babanın enbüyük etkisi iletişim konusunda görülmektedir. Aile içindeki olumsuz yaşantılar,çocuklarınsınıf içerisindeki ilişkilerinin olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır.Bilhassa anne ve babaların çocuklarıihmal etmeleri çocukların sosyal ilişkilerden uzaklaşmalarına sebep olmak ilebirlikte çocukların akademik başarılarını da alt düzeye indirmektedir (Karip, 2009, s. 45).

Dilimize Arapçadan geçen şiddet kavramı, toplumdaki ilişkilerin bozulmasında etkisi bulunanbaşlı başına bir neden olarak kabul edilmektedir. Şiddetin ebeveynler tarafından çocuğa uygulanması yada ev içerisinde tanık olması çocuk tarafından bu durumun benimsenmesiyle sonuçlanabilir. Şiddete maruz kalan yada tanık olan çocuk sınıf içerisinde diğer akranlarına şiddet gösterebileceği gibi, tam aksi bir durum olan içe kapanıklık da yaşayabilir (Kahraman ve Çokamay, 2016).

2.2.1.2. Ailenin gelir düzeyi

Öğrencilerin okul başarı üstünde anne ve babalarının gelir seviyeleri, meslek durumları, eğitim düzeyleri ve bunun gibi pek çok unsur etkili olmaktadır. Seban ve Perdeci'ye (2016, s. 107) göre, ailenin sosyal ve ekonomik kısıtlılıkları, akademik başarıyı etkileyen değişkenler arasında en mühimlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal ve ekonomik çevre bir toplulukta öne çıkan sosyo-ekonomik uzanımlar arasındaki ilişkiler ve kişilerin eylemlerine yansımaları şeklinde ifade edilmektedir (Lim, 2019). Dolayısı ile genel olarak, sosyo-ekonomik seviyeleri alt düzeylerdeki anne babaların eğitimlerinin istenilen düzeyde olmamasından dolayı anne ve babaların tahsil seviyelerinin gösterdiği değişikliklerin öğrencinin akademik başarısını etkilediği söylenebilmektedir (Gelbal, 2008, s. 10). Bunun için öğrencilerin eğitim ortamında geçirdiği süre, ailesi ve sosyal çevresiyle birlikte olduğu süreden az oluşu sebebiyle öğretmenlerin ailelere destekte bulunması, öğrencilerin kişisel ilerlemesi ve akademik başarısının iyileşmesi hususunda önemli bir nokta olmaktadır. Zira bahsi geçen ortak çalışmayla öğrencilerine evlerinde nitelikli bir çalışma ortamı hazırlamayan anne babalar, eğitim ve ekonomik durumları arzu edilen seviyenin altında da olsa çocuklarının kaliteli bir eğitim almalarına ve başarılı olmalarına etki edebilecek imkanı elde etmiş olmaktadır.

2.2.1.3. Anne babanın eğitim seviyesi

Eğitim seviyesi düşük olan anne ve babalar genel olarak çocuklarının eğitimi ile pek alakadar olmamaktadır. Ailelerin gelirleri üst yada orta sınırdaki ise okul yönetimi ile ortak hareket etmeye çalışmakta ve çocuklarının akademik ve kişisel gelişimiyle daha yakından ilgili olmaktadır (Karip, 2009, s. 49). Aile eğitilmiş ise çocuklarının ders akışını takip etmekte, anlayamadığı konuları tekrar etmekte ve derslerine önem vermektedir. Aynı zamanda da ailenin eğitimi yüksek ise çocuğunun derslerdeki eksikliğini daha kolay fark etmekte ve müdahale etmektedir. Çocuğunun ders durumunu takip edebilmek için okul yönetimi ve öğretmenlerle daha yakın ilişki kurma yolunu seçmektedir.

2.2.2. Öğrenci kaynaklı problemler

Çocuklar günün önemli bir bölümü okulda geçirmektedirler. Bu anlamda okullar çocukların akademik gelişimlerinin yanısıra sosyal gelişimlerini de etkileyen önemli bir unsurdur. Düzenli bir şekilde okula devam etmeyen öğrencilerin akademik olarak ilerleyemedikleri gibi sosyal ilişkiler yönünden de yetersiz kaldıkları söylenebilir. Okul, çocukların öğretmenleriyle ve akranlarıyla ilişkilerini etkilediği gibi okul sonrasında bireyin sosyal statüsünü ve mesleki kariyerini de etkiler (Karabekiroğlu, 2009, s. 152).

Ortaöğretim öğrencilerinin içinde bulundukları ergenlik dönemi, kişisel gelişim ve kimlik edinme süreci olarak tanımlanır. Buna bağlı olarak, öğrenciler aynı olaylara farklı tepkiler vermeye başlamaktadır. Bunun ile beraber bu süreç içerisindeki öğrenciler çevresel etmenler ile daha duyarlı olmak ile birlikte kışkırtılmaya daha açık olmaktadır. Dolayısı ile toplumsal etkenlerde meydana gelen farklılıklar ergenlik dönemindeki çocuklarda daha belirgin hissedilmektedir (Karabekiroğlu, 2009, s. 183).

Bazı çocuklarda olumsuz çevresel etmenlere karşı doğal bir duyarlılık olduğu gözlemlenebilir. Olumsuz bir dış faktörün probleme neden olabilmesi için 3 özelliğinin bulunması gerekir. Bu özellikler dış faktörün yapısı, bireyin kişisel eğilimi ve olumsuz etkenle karşılaşılan zaman veya maruz kalma süresi olarak sayılabilir. (Moro, 2003; Akt. Karabekiroğlu, 2009, s. 184).

Ortaöğretim eğitimine devam eden öğrenciler ergenlik dönemi etkisi ile şiddet içeren veya suç unsuru barındıran davranışlar sergileyebilmektedir. Ögel vd. (2006), bu davranışların esas özelliklerini aşağıdaki gibi ele almaktadır.

- Şiddet davranışları okullarda, genellikle bir anda dürtüsel şekilde oluşmaktadır
- Şiddet yönelten çocuklar genellikle bu şiddet ile alakalı düşüncelerini ve eylemlerini süreçte dışa vurmuşlardır.
- Şiddet eylemi gösteren çocukları, genel bir kategoriye sokabilmek mümkün olmamaktadır. Bu durum çeşitli kültür, sosyal ve ekonomik nedenlere bağlı olabilir. Bunları belirlemek için araştırma şarttır.

- Şiddet gösteren çocukların beneden dili ve ruh hali doğru okunursa eylemden önce yardım talep etmektedir. Burada önemli olan bu talebi fark edebilmek ve doğru zamanda müdahale edebilmektir.

Karabekiroğlu (2009, s. 235) okullarda şiddetin engellenebilmesi doğrultusunda başvurulması gereken program kapsamındaki nitelikleri aşağıdaki verilen maddeler ile ifade etmektedir.

- Okuldaki çocukların tamamını muhafaza etmeye yönelik önlem planlarının meydana getirilmesi
- Şiddete neden olabilecek potansiyel etmenlerin erken fark edilecek bakış açısına sahip olmak,
- Okulda şiddet meyili olan öğrencileri saptamak ve bu çocuklara müdahale etme süresini kısaltacak unsurları tespit etmek
- Oluşabilecek şiddet sorunlarına müdahaleyi hızlandırmaya yönelik programı düzenlemek,
- Gerekli durumlarda ulaşılabilecek aile fertlerinin ve yetkililerin listesini oluşturmak.

2.2.3. Okulkaynaklı problemler

Bir okulun öznel özellikleri de bazen problemlerin meydana gelmesine yol açabilmektedir. Karip (2009, s. 240) bahsi geçen bu sorunları aşağıda verilen maddeler ile açıklamaktadır:

- Okulun ailelere ulaşmada gösterdiği uygunsuz koşullar ve kopukluk,
- Okulun aileleri genel olarak olumsuz olaylar nedeniyle çağırması veya okulun maddi desteğe ihtiyacı olduğunda velilerin aranması.
- Okulun fiziki koşullarının uygunsuzluğu.
- Velilerin konularına uymayan veli toplantı gündemleri.
- Veli toplantı yönetimlerinde oluşan eksiklikler ve olumlu olmayan düzenlemeler.
- Okul yönetimi, öğrenci ve öğretmen arasında uyum sorunları.

- Okul yönetiminin ve öğretmenlerin veliler ile iletişim sorunları ve ifade eksiklikleri.

2.2.4. Toplumsal değişmeden kaynaklı problemler

Toplumu oluşturan ilişkilerle mevzu bahis olan bu ilişkileri belirleyen toplumsal yapılarda meydana gelen değişimi ifade etmek doğrultusunda toplumsal değişimlerden bahsedilir. Eğitim, toplumda meydana gelen değişimlerden etkilendiği gibi toplumsal değişimlere de sebep olmaktadır. Toplumda meydana gelen değişimlere ayak uyduran eğitim paydaşları rollerini gerçekleştirebilmektedir. Bu durumun gerçekleşmediği durumlarda ise değişime ve topluma adapte olabilme olası olmayacaktır (Sönmez, 2006, s. 108).

Okul ismi ile bilenen kurumların eğitim ve öğretim faaliyetlerinde aktif olarak yer almasından bu güne değin geçen sürede eğitim ve öğretim alanında belli alanlarda yenilikler yapılmıştır ancak istenilen oranda bir verim alınamamıştır. Önceki dönemlerde kabul gören unsurlar eğitimin mevcut sisteminde kendisini hala göstermektedir. Geçmiş dönemlerdeki eğitim alışkanlıkları ve yöntemlerinin günümüzde gerçekleşen değişiklikler karşısında bile hala sürmesi pek mantıklı olmamaktadır (Erdoğan, 2011, s. 211).

Eski dönemlerle günümüzde benimsenen yönetim anlayışı ile anne babalar arasındaki etkileşimin gözle görülür biçimde farklılaştığı görülmektedir. Değişimin sebebini ve gerçekleşme biçimini saptamak bu çalışmanın kapsamındaki problemlerindendir. Adı “Öğretmen Olmak” olan kitapta önceki yıllardaki öğretmenlerin çalıştığı sosyal çevreyle iyi ilişkiler kurduğunu, okul ile sosyal çevrenin bütünleştiğini ifade etmektedir. Günümüzde ise öğretmenlerin zamanının ev ile okul arasında seyahat ederek geçtiğini söylemek mümkündür. Yine öğretmenlik mesleğinin günümüzde okulla sınırlı kaldığı belirtilmekte olup bütün bu hususların günümüz eğitiminin önemli problemlerinden olduğu söylenebilmektedir (Erdoğan ve Cüceloğlu, 2014).

Küreselleşmenin süratlenmiş olması kuşaklar arası değişikliklerin oldukça üst seviyelere yükselmesine sebep olmaktadır, bu durum bilhassa gelişme aşamasında olan ülkelerde görülmektedir. Ortaya çıkan değişiklikler boş zamanların değerlendirilmesinde, büyüklerle olan ilişkilerde, giyim şeklinde, hayata bakış

açısında kendini göstermeye başlamıştır. Ekomomice güçlü olan toplumların etki altına aldığı çocuklar; düşünce ve yaşam biçimince tutucu olan kişilerle ayrılıklara düştükleri görülebilmektedir (Karabekiroğlu, 2009, s. 188).

2.2.5. Personel, eğitim sistemi ve kullanılan teknolojilerin farklılaşmasından kaynaklanan problemler

Okullarda meydana gelen sorunlarla başa çıkma yöntemleri hususunda öğretmenlerin alışlagelmiş yöntemlerin dışına çıkmadığına rastlanılmaktadır (Karip, 2009, s. 8). Var olan ve ortaya yeni çıkan problemlere karşı mücadele tarzlarıyla alakalı olarak eğitim camiasının daima kendini yenilemesi, çağın gereklerine uygun olarak kendini sürekli güncellemesi ve disiplin kavramının önemli bir ayağı olması gerekmektedir (Karip, 2009, s. 8).

Gelişen ve değişen toplumlarla birlikte toplumların eğitim ile ilgili ihtiyaçları da farklılaşmaktadır. Bu ihtiyaçlar merkezi yönetim tarafından belirlenmeye ve karşılanmaya çalışılmaktadır. Oysaki toplumun eğitim ile ilgili ihtiyacı belirli bir kişi veya kişilerin tespit edip karşılayamayacağı kadar çeşitli ve karmaşıktır. Bu ihtiyaçlar tek merkez tarafından giderilmeye çalışılarak yapılan eğitim faaliyetlerinde okullarda kazandırılan donanımların çalışma hayatında veya günlük yaşamda yetersiz kaldığı görülebilir. Farklı düzeylerde ve çeşitli alanlarda eğitim almış pek çok kişi olmasına rağmen kimi alanlarda yetişmiş iş gücü gereksiniminin giderilemediği gibi problemlerle karşılaşmaktadır (Erdoğan, 2011).

Eğitim ve öğretim sürecinde akademik, sosyal ve bilişsel kazanımların temelinde öğrenci-öğretmen ilişkisi bulunmakta, bu ilişki okulda yaşanmaktadır. Günümüzde teknolojiye bağlı değişim ve gelişimler, akademik, sosyal ve bilişsel değerler, okul-öğrenci-öğretmen üçgeni dışında da kazanıma açık hale gelmiştir. Değişen bu düzene paralel öğrenci-öğretmen ilişkisinde alanı okulla sınırlı kalmamalı, eğitim ve öğretim adına yeni alanlar oluşturulmalıdır (Erdoğan, 2011, s. 153).

Süreç içerisinde okul yönetimlerinde veliyi müşteri olarak gören ve sunduğu hizmeti bu çerçevede değerlendiren bir anlayış meydana geldiği görülmektedir. Velilerinde bu başlık açısını kabullenmesi durumunun bir sonucu olarak, velinin kendini okula hizmet sağlayıcı olarak görmesi sonucu oluşacaktır. Eğitimin yapısal özelliği, olumsuzlukların ve aksaklıkların paylaşılması gerekliliğidir. Bu bakış açısından

değerlendirildiğinde Türkiye’deanne babalarla, sosyal çevreyle ve öğrencilerle alışılmışın dışında iyi ilişkiler kurmaya çalışan okul modelleri anlayışı geliştirilmiştir (Şişman ve Taşdemir, 2008, s. 287).

2.3. Tarihsel Süreçte Pandemiler

Tarihsel süreçte pandemiler başlığı altında Dünya Sağlık Örgütü tarafından da onaylanan İspanyol gribi, Asya gribi, domuz gribi, SARS, EBOLA ve AIDS hastalıklarının açıklamaları yapılmıştır.

2.3. 1. İspanyol gribi

Bir çeşit solunum yolu enfeksiyonu olan grip 1700’lü yıllara dek net şekilde tespit edilememekteydi. Bunun nedeni bu tür enfeksiyonları tıbbi anlamda saptayabilmek için gereksinim duyulan tıbbi ekipman ve bilgiye ulaştıracak fizik, kimya ve biyoloji gibi doğayla ilgilenen bilimlerde mühim mesafelerin o döneme kadar kat edilememesiydi. 19. yüzyılda mikrobiyolojik olarak griple alakalı en mühim çalışmayı Alman bakteriyolog Richard Friedrich Pfeiffer’in yaptığı bilinmektedir (Hays, 2005,s. 318).

Virüsler sadece elektron mikroskobu tarzında gelişmiş cihazlarla fark edilebilen ve protein moleküllerinden meydana gelen ufak parçacıklar olarak karşımıza çıkmaktadır Tek hücreyi canlılar olarak bilinen bakterilerden beş yüz kat daha küçük olan virüsler kolay biçimde yok olmayarak bin yıl kadar varlıklarını devam ettirebilmektedir (Markle, 2010, s. 11). Yaşamakta olan bir canlının hücrelerine girmek sureti ile hücrenin kimyasal enerjisini ve materyalini çoğaltmakta olan virüsler kendi başlarına varlıklarını devam ettirebilen canlılardan değildir. Yalnızca özü kapsamında protein gibi türlü kimyasal maddeleri bulunduran bir parazit olarak tanımlanmaktadır. Virüsler öz dirimsel metabolik fonksiyonlarını gerçekleştirmediklerinden dolayı konak organizmalara gereksinim duymaktadır. Bu özellikleri yayılmalarının temel nedenidir. Dolayısı ile virüslerin amacı ve yapısı son derece basit bir şekilde devamlılıklarını sağlayabilmek doğrultusunda bir organizmanın hücrelerine nüfuz etmektedir (Markle, 2010, s. 12).

Grip virüsü yalnızca bireylerde görülmemekte hayvan cinsinde de karşımıza çıkmaktadır. Lakin hayvanlarda bulunan bütün virüslerin insanlara geçebileceği

doğru bir yaklaşım değildir. İnsanlara bulaşabilecek olan virüsler domuz, at, kuş cinsleri gibi canlılarda da görülmektedir. İnsanlar tarafından ne derece önleme başvurulursa vurulsun gribe sebebiyet veren virüsler doğanın kendisinden geldikleri için başvuru tedbirlerde çok da etkili olmayabilmektedir. Netice itibari ile birey doğanın bünyesinde bulunan bir parçadır ve kapsamında bulunduğu habitatın etkilerinden korunabilmesi pek olası görünmemektedir. Dolayısı ile de insanların grip hastalığına yakalanmasına sebep olan virüs kaynaklarının ortadan tamamen kalkması mümkün olmamaktadır (Robert, 1983, s. 215).

İnsanlık tarihinin en büyük pandemilerinden birine sebep olan İspanyol gribine sebep olan patojen, Influenza A virüsü şeklinde gruplandırılan H1N1 virüsüdür. Bahsi geçen virüs bilinen geleneksel enflüanza epidemiyolojisine uyum göstermektedir (Reid ve Taubenberger, 2003, s. 2285). Bahsi geçen virüsün esas olarak üç özelliği bulunmaktadır. Bunların ilki, H1N1 virüsü bilinenin tersine oldukça önemli bronş komplikelerine sebep olarak büyük bölümünü genç bireylerin meydana getirdiği çok sayıda bireyin hayatını kaybetmesine sebep olmaktadır. İlk belirtinin ardından ölüm süratli şekilde gerçekleşebilmekteydi. İkinci özelliği ise virüsün özüne has antijenik karakteri bulunmaktaydı. Virüsün dokusunda bir adet hemaglutinin ve nörominidaz adlı protein molekülleri yer almaktaydı. Grip virüslerinin dokularında yer alan protein miktarı değişiklik gösterebilmektedir. Dolayısı ile de grip virüslerinde istikrarı olmayan bir yapıya rastlanmaktadır. Virüsler insanın bağışıklıklarının üstesinden gelebilmek doğrultusunda antijenik sapma ya da antijenik değişimle bilinen oluşumu başlatarak değişime uğrayabilmektedir. Böylece insanın bağışıklığında, meydana gelen yeni virüs tanınmadığından dolayı, bu virüsler hücreye yerleşerek üreyebilmektedirler. Diğer bir özelliği ise H1N1 virüsünün meydana gelmesinde değişik bir gelişim sürecine rastlanmasıdır. Tüm grip virüsleri benzer biçimde meydana gelmemektedir. Virüsler domuzlarda ya da bireylerde meydana gelerek farklı canlılara bulaşabilmektedir. Örnek vermek gerekirse, H1N1 virüsünün meydana gelmesinde domuzlar kümes hayvanlarından daha çok etki gösterirken, 1957 ve 1968 yılındaki grip pandemilerindeyse kümes hayvanlarının daha etkili olduğu görülmektedir (Reid ve Taubenberger, 2003, s. 2285).

İspanyol gribi tarihsel süreç içerisinde, insanın başına gelen en karışık süreç olarak ifade edilebilecek bir dönem olarak 1914 ve 1918 yılları arasında meydana çıktığından dolayı bu salgının epidemiyolojisi hakkında çalışma meydana getirmek

epey zor olmaktadır. Öncelikle neredeyse yirmi iki ülkenin dahil olduğu bu savaşta konu kapsamındaki belgeleri edinmek ve edinilen belgelerin gerçekliğini test etmekte çok önemli sıkıntılara rastlanmaktadır. 1. Cihan Harbinde Avrupa kıtasının, birçok yerinde basın sansürlenmesi, toplumun haber edinmesinin önüne geçilmesi ve insanların moralinin bozulmaması amacı ile olumsuz olayların bildirilmek istenmemesi gibi durumlar. Bu gribin tam olarak nerde ortaya vuku bulup, dünyaya bulaştığının saptanmasını güçleştirmektedir. Öte yandan, savaş sırasında yayımlanan savaş gazeteleri gerçeklik açısından epeyce zayıf olmaktadır. Savaş dolayısı ile yüz binlerce insanın harekete hazır hale getirilmesi ve yüz binlerce vatandaşın göçmen durumuna düşmesi gibi büyük mobilizasyonlar da 1918 yılında meydana gelen İspanyol gribi hakkında epidemiyolojik saptamaları güç bir hale getirmektedir. Sürekli yer değiştirmeler de salgının temeli hususunda hakkında birbirine göre çelişki gösteren bilgileri yanında getirmektedir (Şenkalfa, 2012, s. 75).

İspanyol gribinin meydana geldiği yer hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlardan biri İspanyol gribinin Çin kaynaklı olduğu fikrini ileri sürmektedir. Çin’de 20. Yüzyılın ilk yıllarında yaklaşık dört yüz milyon insan bulunmaktaydı ve nüfus yoğunluğu birçok ülke ile kıyaslandığında oldukça üst düzeylerdir. Kümes hayvanlarının miktarının da çok olmasından ötürü ufak ölçekli grip salgınlara rastlanabilmekteydi. Çin devletinin 1914’den evvelki dönemde de birçok grip pandemisinin ortaya çıktığı yer olduğu iddia edilmiştir. Lakin bu düşüncüyü kuvvet ile temellendirecek kanıtların noksanlığı hemen göze çarpmamaktadır. Birtakım uzmanlarda bahsi geçen pandeminin Çin Devletinin Guandong şehrinde meydana geldiğini ve ardından geniş bir ticaret limanının yer aldığı Canton şehrine oradan da özellikle Avrupa Kıtası olmak sureti ile dünyanın çeşitli bölgelerine yayıldığını fikrini ileri sürmüşlerdir. İleri sürülen fikri kuvvetlendirebilecek kanıtlara bugüne dek rastlanılmamaktadır (Honigsbaum, 2009, s. 19).

1919 yılı başlarında etkisini kaybeden İspanyol gribi sonraki iki yıl boyunca dünyanın farklı yerlerinde seyrek olarak rastlanmıştır. Ortadan nasıl kalktığı hususu hem tarihsel hem de virolojik manada belirsiz bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. 1. Dünya Savaşı İspanyol gribinin epidemiyolojisinde çok önemli yere sahip olmaktadır. Bu dünya savaşının bitmesi salgının da etkisini yitirmesine yol açtığı bir gerçektir Cepheden evlerine dönen askerlerle beraber kitlesel hareketlenmeler önemli oranda azalmıştır. Yine de grip salgının nasıl olup da ani bir biçimde sonlandığını

saptayabilmek oldukça zor bir konudur. Virüs bugün bile yer altına olgunlaşmayı bekliyor olabilir (Pettigrew, 1983, s. 137).

2.3.2. Asya gribi

Asya gribi de İspanyol gribi gibi insanlık tarihinde önemli yere sahip olan grip pandemilerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Faulds ve Bridel, (2009, s. 9) göre, evvelden var olan bir insan türüyle birleşerek yaban ördeklerindeki mutasyonla meydana geldiği düşünülmektedir. İlk olarak Çin’de rastlanan bu gribe bir H2N2 türünün sebep olduğu düşünülmektedir. Küresel anlamda, bu salgın esnasında yaklaşık 1-2 milyon insanın öldüğü bilinmektedir. Genellikle en çok ölüm oranına yaşlı bireylerde rastlanmaktadır. Bunun ile beraber, 1957 yılındaki ilk sezonda, grip ölümlerinin yaklaşık yüzde kırkına 65 yaş altındaki insanlarda rastlanmaktadır. Sonraki yıllarda bu yaş grubundaki kişilerde ölüm oranı azalmıştır. 1918 İspanyol gribi ile karşılaştırıldığında çok daha düşük bir ölüm oranı gerçekleştiği görülmektedir.

2.3. 3. Domuz gribi

Domuz gribine sebep olan virüs, 1918 İspanyol gribi virüsünün bir dalı olan H1N1 virüsüdür, ilk olarak 2009 yılının nisan ayında Amerika Birleşik Devletleri’nde rastlanmıştır. Genlerin pek çoğu esasında Amerika Kıtasının kuzeyinde domuzlarda meydana gelen virüslere benzediği laboratuvar testlerinde ortaya çıkmış ve bu doğrultuda insanlar içerisinde “domuz gribi” olarak adlandırılmıştır. Domuz eti tüketiminin önüne geçilmesi ve bazı ülkelerde domuzların yok edilmesinin ardından Huang ve Smith’in, (2010, s. 172) aktardığına göre Dünya Sağlık Örgütü 2009 Nisanının 30’unda virüsün uygulayım ismini H1N1 Grip A şeklinde kullanmaya başlamıştır. H1N1 ya da “domuz gribi” şeklinde isimlendirilen bu grip, dünyaya süratli şekilde tesir etmiştir. Dünya Sağlık Örgütü, salgını 2009 Haziranının 11’inde 6 kademe salgını olarak ilan etmiştir. H1N1, 213 ülkede on binlerce insanın ölümüne sebebiyet vermiştir (Cook, 2010).

2.3. 4. SARS

Şiddetli Akut Solunum Sendromu şeklinde adlandırılan SARS, yakın zamanlarda saptanmış, hayati tehlikesi bulunan bulaşıcı bir hastalık olarak Çin Devletinin Guangdong Eyaleti'nde 2002 yılının kasım ayında ortaya çıkan bir salgınla meydana gelmiş ve kısa bir zaman diliminde yirmi altı ülkeye yayılmıştır. SARS virüsü, daha evvel insanlarda rastlanmayan SARS-CoV olarak bilinen bir RNA Koronavirüstür (Wang ve Jolly, 2004, s. 547). Ancak SARS virüsü nispeten hızlı bir biçimde içerilmiş ve ölüm oranı ortalama %11 (912 ölüm) olmak üzere sekiz buçuk bin insanda görülmüştür. Salgının kökeniyse bugün Covid 19 da olduğu gibi canlı hayvan pazarlarına dayandırılmaktadır (Moira ve Xu, 2003). Çin haricindeki ilk SARS vakasına 26 Şubat 2003 tarihinde rastlanmıştır. 31 Mayıs'a kadar 8359 insanda rastlanmış ve Çin dışındaki olası ölüm oranı yüzde on dörtlere yükselmiştir. Bunun ile beraber, haziranın ardından bu yükseliş net bir biçimde durağanlaşmış ve temmuz ayına gelindiğinde olası vakaların miktarı yalnızca seksen dokuz vakayla sekiz yüz kırk dörde yükselmiş ve toplamda yedi yüz yetmiş dört ölüm vuku bulmuştur. Bunun yanında SARS birçok insanın korktuğu yıkıcı sağlık etkisine sebebiyet vermemiştir. Tersine, Şiddetli Akut Solunum Sendromuyla alakalı benzersiz olan orantısız ekonomik etkisi olmuştur. Bir dizi çalışma Şiddetli Akut Solunum Sendromu'nun global makro ekonomik etkisini 30–100 milyar Amerikan Doları ya da vaka başına üç ila on milyon Amerikan doları civarında tutmaktadır (Smith, 2006, ss. 3113-14).

2.3. 5. EBOLA

Domuz gribinin ardından rastlanan bu virüs ilk kez 1976 yılında Ebola Nehri civarlarında şu an ki RDC (Demokratik Kongo Cumhuriyeti) meydana çıkmıştır. Virüsün ilk kez görüldüğü günden bugüne, süreli olarak meydana gelmesi ile birlikte, türlü Afrika ülkelerindeki insanlara bulaşmaktadır (CDC,2019). EVH ilk olarak Afrika'da ortaya çıkan, insanlar ve diğer canlılar üzerinde önemli etkileri bulunan hastalık şeklinde ifade edilmektedir. Ebola Virüs Hastalığının ölüm seviyesi, yüzde elli nispetindedir. EVH bireylere evcil olmayan hayvanlardan geçmekte ve bireyden bireye bulaşabilmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2020). Salgının bulaşmasını engellemek amacı ile başvurulmuş alım satım ve nakliyat sınırlamalarının, Afrika'nın yüzde kırk üçü için gelir kaybına sebep olmuştur. Öte yandan turizm doğrultusunda

gerçekleştirilen seyahatlerin alt seviyelere inmesi devletlerin turizmden elde ettikleri gelirleri de önemli oranda düşürmektedir (MercyCorps, 2019).

2.3. 6. AIDS

AIDS salgılarından birincisi olan HIV ilk tanımlaması yapıldığından bugüne dek global düzeyde üzerine odaklanılmış ve üzerinde araştırmalar yapılan bir hastalık olarak karşımıza çıkmaktadır. 1981’de edinilmiş ilk immün vakaları bildirilmesinin ardından pandemik oranlara ulaşmış ve ortalama altmış beş milyon enfeksiyon ve yirmi beş milyon ölüm ile neticelenmiştir (Cohen vd., 2008, s. 1244).

HIV’in ekonomik etkilerine her devlette rastlanması ile beraber bilhassa Afrika kıtasındaki negatif etkileri daha ağır seyretmektedir. Hastalığın pek çok makro ekonomik etkisine rastlanılmaktadır (Çilingiroğlu, 2022).

2.4. Pandeminin Etkileri

Tarihsel süreç içerisinde dünya üzerinde önemli etkiler gösteren salgın hastalıklar ele alındığında insanların ölümüne sebep olmasının dışında bir dizi negatif sosyo-ekonomik ve psikolojik etkilerine rastlanmaktadır (Davies, 2013). Bu bölümde sağlık, sosyal, ekonomik ve psikolojik etkileri ayrı ayrı ele alınmaya çalışılacaktır.

2.4.1. Sağlık etkileri

Pandemi niteliği taşıyan salgın hastalıklar milyonlarca insanın enfekte olmasına sebep olarak büyük bir popülasyonda binlerce ölüm ile neticelenen geniş çaplı ciddi hastalıklara yol açmaktadır. Örnek vermek gerekirse, 1300’lü yıllarda “Kara Ölüm” vebası Kıta Avrupası nüfusunun yarısından fazlasının ölümüne yol açmıştır. (Ross, vd., 2014).

Wong ve Leung’a (2007) göre, pandemiler, yalnızca fakir veya gelişmekte olan ülkelerde değil gelişmiş ülkelerde de bireylerin hayatına son verme potansiyelini taşımaktadır (Kern, 2016). 2003 yılındaki SARS pandemisi esnasında yalnızca altı ay içerisinde dünya genelinde yedi yüzden çok ölüm ve enfekte olan sekiz binden çok bireyin ölümüne rastlanmaktadır.

Geçtiğimiz birkaç sene içerisinde, insan gripi salgını tehdidi önemli nispette yükselmiştir. Örnek vermek gerekirse H5N1'nin birkaç Asya ve Avrupa ülkesinde bireylere yeniden bulaşmaya başladığı görülmektedir (Fangriya, 2015). 2003'ün sonundan 2008'in sonlarına kadar on beş ülkede üç yüz seksen yedi onaylanmış insan H5N1 enfeksiyonu vakasına rastlanmaktadır ve bu vakalar global çapta ortalama yüzde altmış olarak karşımıza çıkmaktadır (Enemark, 2009).

2.4.2.Ekonomik etkileri

Salgın hastalıklar yalnızca sağlık açısından değil bunun yanında dünya ekonomisi için de önemli bir tehdit meydana getirmektedir. Ekonomideki kaybın etkisi ile ekonomik istikrarsızlık meydana gelmektedir. Bahsi geçen etki, direkt olarak maliyetler, uzun vadeli yük ve dolaylı maliyetler şeklin karşımıza çıkmaktadır. Hastalık salgınıyla başa çıkmanın direkt maliyetleri oldukça üst düzey olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse, Ebola pandemisi Batı Afrika Kıtasındaki ekonomiyi önemli ölçüde olumsuz yönde etkilemiştir. Gostin ve Friedman'a (2015) göre, 2015'de Sierra Leone'deki Ebola salgınının direkt maliyetleri altı milyar Amerikan doları civarında bir paraya mal olmuş ve doğrudan maliyetler yalnızca Dünya Sağlık Örgütüne 3 sene için ayrılan fon miktarı ve Dünya Sağlık Örgütü'nün aciliyet bildiren durumlarda müdahalesinin kesintiler tutarı yirmi fişlinden daha çok olmuştur Üç ülke için bir önceki seneye göre 1,6 milyar dolar olan oranın iktisadi manada yok olduğu görülmüştür (Kern, 2016). Geleceğe Yönelik Küresel Sağlık Riski Çerçevesi Komisyonu, bulaşıcı salgın hastalıkların her sene dünya üzerinden doğrudan maliyetlerinin ortalama altmış milyar dolar olduğu düşünülmektedir (Maurice, 2016).

Doğrudan maliyetlerin yanında dolaylı maliyetlerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Prager ve diğerleri (2016), Amerika Birleşik Devletleri'nde bir pandemik influenzadan meydana gelen finansal zararların 90-220 milyar Amerikan doları olacağını ve bu miktarın yüzde sekseninin, ölenlerin gelecekteki beklenen hayat süresince kazançlarının değerinden meydana geleceğini ileri sürmüşlerdir.

Dolaylı maliyetler üzerinde biraz daha durmak gerekirse. SARS örneğinin bilhassa bölgedeki etkileri ele alındığında, Çin Devletinde pandemi süreci zamanında 2003 yılı gelirine olumsuz manada etki ettiği ve yüzde bir nispetinde azalttığına

rastlanmaktadır (MacKellar, 2007). 2003’de SARS salgın hastalığı esnasında Güneydoğu ve Doğu Asya’ningelirindeki kayıp 12,3-28,4 milyar dolarlık birdeğişim olduğu bildirilmiştir (Fan, 2003). Ekonomidekibirtakım iş kollarıdiğer iş kollarından daha çok etkilenebilmektedir. Prager ile meslektaşlarının (2016) meydana getirdikleri bir araştırmada, pandemik dönemde Amerika Birleşik Devletleri vatandaşlarının seyahatleri alt seviyelere indirmesi neticesi hava taşımacılığının8 milyar dolara yakınkaybının olacağını öngörmüşlerdir. Bu neden ile pandemik süreçlerin yıllar boyunca ulusların ekonomisine zararı dokunacak hızlı çözüme ihtiyaç duyulan ve uzun süreli etki edebileceği belirlenmiştir (Prager, vd., 2016).

2.5. Covid 19

İçinde bulunduğumuz yaklaşık son 2 yıllık dönemde dünyanın tamamını etkileyen pandemi süreci ekonomik, toplumsal ve politik alanda ciddi sorunlara neden olmuştur. Salgınla ilgili bilgiler aşağıdaki başlıklar altında açıklanmıştır.

2.5.1. Bulaşma ve klinik özellikleri

Koronavirüsler, pozitif sarmallı bir yapıya sahiptirler.Bu nedenle RNA polimeraz enzimi içermezler ancakbu enzimi genonlarında kodlamaktadırlar. Geniş bir aileye sahip olan bu virüs, develer, sığırlar, kediler ve yarasalar da dahil olmak üzere farklı hayvan türlerinde solunum, enterik, hepatik ve nörolojik hastalıklara sebep olabilmektedir. Günümüze dek insanları enfekte edebilen 7 farklı insan koronavirüsü tanımlanmıştır. Bu virüsler, soğuk algınlığından alt solunum yolu enfeksiyonu ve ağır akut solunum yetmezliğine kadar türlü tablolara sebebiyet verebilmektedir. Bütün dünyadaki insan popülasyonunun yüzde ikisinin sağlık sorunu olmayan insanların virüs taşıyıcısı olduğu ve koronavirüsün akut solunum sendromublaşılarının yüzde beşten yüzde onu oranına kadarındanmesul olduğu tahmin düşünülmektedir (Şenkalfa, 2020, s. 25).

Koronavirüsler, meydana gelen solunum yolu hastalık salgınlarının temel patojenlerinden biri halini almıştır. Geçtiğimiz 20 yılda iki koronavirüs pandemisi görülmüştür. İlk olarak Çin’de rastlanan ve pek çok ülkeyi etkileyen şiddetli akut solunum sendromu (SARS) salgınında bugüne milyonlarca vakaya ve ölüme rastlanmıştır. Arabistan’da başlayan ve hala ara sıra vakalara neden olan orta doğu

solunum sendromu (MERS) salgınının yaklaşık 2,500 vaka ve 800 ölümlle sonuçlandığı düşünüldüğünde bu virüsün salgının etkisi daha iyi anlaşılabilir (Şenkalfa, 2020, s. 25).

SARS-CoV-2 virüsü Betacoronavirus grubu içerisinde yer almaktadır. Dairemsi bir hücre yapısına sahip olan koronavirüs 60-140 nm ölçeği civarındadır. Başka koronavirüslere benzemekte olup, mor ötesi ışınlar ve sıcaklığa karşı duyarlı olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan bu virüs ailesi, antiseptikler dışında birtakım kimyasal çözücüler ve elementlerce etkisiz hale getirilebilir. Genomik analizleri, SARS-CoV-2'nin görünüşe göre yarasaların bünyelerinde var olan probiyotik mikroorganizmaların genetik olarak özelleşmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun ile beraber, yarasa gibi hayvanlar ile insan arasında ikincil konak olup olmadığı bilgisine ulaşılamamaktadır. Özgünlükte bulunandığına doğruca insan ırkını hedef alarak hastalığa neden olmasına sebep olabileceğinden, böyle bir vasıtanın olup olmadığı net değildir (Cascella vd., 2020).

2.5.2. 2019 yılı ilk ortaya çıkışı ve 2020 yılındaki gelişmeler

Çin Devletinin Hubei Eyaletine bağlı olan Wuhan kentinde 2019'un aralık ayında etiyolojisi bilinmeyen pnömoni vakalarının bildiriminin ardından 2020'nin 7 Ocak tarihinde, Dünya Sağlık Örgütünün tarafından daha evvel insanlarda saptanmamış yeni tip coronavirus bildirilmiştir.

Covid-19 hastalığının ilk meydana geldiği zamandan 12.05.2020'ye dek olan süreçte meydana gelen mühim gelişmeler aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir (ALJAZEERA, 2020; EURONEWS, 2020; UNESCWA, 2020; Muccari vd., 2020; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020; WHO, 2020).

- 2019 Aralık ayının 31. günü; Çin'de zatürre şeklinde saptanan ilk vakaların bilgisi, WHO'ya verildi.
- 2020 Ocak ayının 1. günü WHO örgütü bu hastalığı salgın şeklinde isimlendirdi.

- 2020 Ocak ayının 10. günü; Who, hastalığı, Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) ile Orta Doğu Solunum Sendromu virüsleriyle ilişkilendirerek, yeni virüs ile alakalı rehberi yayımlandı.
- 2020 Ocak ayının 11. günü, Çin’de, virüs ile alakalı genetik bulgular kamuoyu ile paylaşıldı ve hastalık kaynaklı ilk ölüm meydana geldi.
- 2020 Ocak ayının 13. günü Hastalık Çin’in sınırlarını aşarak Tayland ülkesine sıçradı.
- 2020 Ocak ayının 21. günü Amerika Birleşik Devletleri’nde, ilk virüs vakası duyuruldu.
- 2020 Ocak ayının 23. günü, Nüfusu 11 milyon olan Wuhan kenti karantinaya alındı; kente giriş ve çıkışlar kapatıldı.
- 2020 Ocak ayının 31. günü Amerika Birleşik Devletleri’nde, geçilen iki haftalık süreçte Çin devletine gitmiş olan insanlara seyahat yasağı uygulanacağı açıklandı.
- 2020 Şubat ayının 2. günü. Virüs kaynaklı ölüm Çin sınırlarını aşarak Filipinler devletinde meydana geldi.
- 2020 Şubat ayının 9. günü virüs kaynaklı toplam vefat sayısı, Ciddi Akut Solunum Yolu Sendromu dolayısı ile gerçekleşen toplam vefat sayısını geçti.
- 2020 Şubat ayının 11. günü hastalık, Covid-19 şeklinde isimlendirildi.
- 2020 Şubat ayının 14. günü Mısır Devletinde ilk vakaya rastlanması ile salgın Afrika kıtasına bulaşmış oldu.
- 2020 Şubat ayının 17. günü DSÖ insanlara, kalabalıklara girmemeleri hususunda uyarıda bulundu.
- 2020 Şubat ayının 19. günü İran’da ilk Covid-19 vakası duyuruldu.
- 2020 Şubat ayının 22. günü, DSÖ Afrika Direktörü, Covid-19’a karşı strateji toplantısı için çağrıda bulundu.
- 2020 Şubat ayının 24. günü, Avrupa kıtasının Covid-19 salgınından en çok etkilenen ülkesi İtalya oldu.

- 2020 Şubat ayının 26. günü, virüse Brezilya’da rastlanması ile birlikte, Covid-19 Güney Amerika’ya sıçramış oldu.
- 2020 Şubat ayının 29. günü Amerika Birleşik Devletlerin, uçuşlara kısıtlamalar getirilmeye başlandı.
- 2020 Mart ayının 3. günü, koruyucu kıyafet ve cihazlardaki eksikliği gidermek amacı ile DSÖ, bu ürünleri üreyen kuruluşlara, üretimi yüzde kırk artırma çağrısında bulundu.
- 2020 Mart ayının 5. günü, Suudi Arabistan’da hastalığa rastlandı.
- 2020 Mart ayının 7. Günü, hastalığın yüz ülkeye bulaştığı duyuruldu.
- 2020 Mart ayının 8. günü; İtalya’nın, Lombardiya bölgesi karantinaya alındı.
- 2020 Mart ayının 10. günü, İtalya devleti komple karantinaya girdi.
- 2020 Mart ayının 11. günü; ülkemizde ilk Covid-19 vakasına rastlanıldı ve aynı tarihte, DSÖ, hastalığı pandemi olarak ilan etti. Amerika Birleşik Devletlerindeki uçuş yasakları Avrupa kıtasını içine alacak biçimde genişletildi.
- 2020 Mart ayının 13. günü BM, Dayanışma Müdahale Fonunu duyurdu. Yine aynı gün; DSÖ, toplamda beş binden fazla bireyin hayatını kaybettiğini ve pandeminin merkezinin Asya Kıtasından Avrupa Kıtasına geçtiğini bildirdi.
- 2020 Mart ayının 14. günü İspanya devletinde vaka sayısının rekor bir şekilde yükselmesi ile karantina ilan edildi.
- 2020 Mart ayının 15. günü Amerika Birleşik Devletleri’nde elli ve üstü insanın katıldığı tüm etkinlikleri sekiz haftaya kadar yasaklandı.
- 2020 Mart ayının 16. gününde, Almanya ve Kanada hükümetleri, sınırlarını kapatma kararı almıştır. Aynı gün, Fransa hükümeti sınırlamaları daha da arttırarak; 14 gün süresince, zorunlu durumlar dışında sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir.
- 2020 Mart ayının 16. günü ilk deneysel aşılama çalışması yapılmıştır.

- 2020 Mart ayının 17. günü AB, bir aylık seyahat kısıtlamasını yürürlüğe soktu.
- 2020 Mart ayının 18. günü; İtalya, Fransa ve İspanya devletlerinin ardından genel karantina ilan eden alan 4. Devlet Belçika oldu. Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri, seyahat kısıtlamalarına başlamıştır. ABD Borsasında 14 gün içinde 4. defa geçici süre ile işlem durduruldu. Aynı gün, DSÖ, Covid-19 pandemisine karşı etkisi yüksek tedavi metotlarının araştırılması doğrultusunda meydana getirdikleri Dayanışma Denemesini gerçekleştirdi.
- Mart ayının 19. günü Çin’de ilk kez vakaya rastlanmadı, Avustralya ve Yeni Zelanda hükümetleri sınırları kapattı. İtalyan devleti, salgından ötürü gerçekleşen toplam üç bin dört yüz beş ölüm ile Çin devletini geride bıraktı.
- 2020 Mart ayının 29. günü, dünya üzerindeki vefatlar otuz binin üzerine çıktı.
- 2020 Mart ayının 30. Günü, Nijerya ve Rusya ülkelerinde, sokağa çıkmak yasaklandı. İspanya, Amerika Birleşik Devletleri ve İtalya devletlerindeki vaka sayıları Çin’in üzerine geçti.
- 2020 Nisan ayının 6. günü; Avusturya devleti, Nisan’ın ortasında başlayacak normalleşme süreci duyuruldu. Çin devletinde yeni bir vakaya rastlanılmadığı duyuruldu.
- 2020 Nisan ayının 7. günü İsrail devletinde, Hamursuz Bayramı süresince vatandaşların sokağa çıkmaları yasaklanırken, Japonya devletinde de süratle artan vakalar nedeni ile 30 gün süresince olağanüstü hâl ilan edildi. Fransa’da ve Amerika Birleşik Devletleri’nde, gündelik en çok vefat sayısına rastlanıldı. Aynı tarihte, salgının ilk kez görüldüğü, Wuhan’ da, sokağa çıkma yasağı kaldırıldı.
- 2020 Nisan ayının 9. Günü Uluslararası Para Fonunca (IMF) , pandemi nedeni ile, global ekonominin büyümesinin olumsuz şekilde gerçekleşeceği bildirildi
- 2020 Nisan ayının 11. günü İran’da, devlet dairelerinin yeniden açılacağı duyuruldu.

- 2020 Nisan ayının 14. günü DSÖ koordinesinde, Afrika'daki ülkelere hayati öneme sahip sağlık malzemeleri temin edildi. İtalya'da belirli mağazalar açılmasınaylandı. Amerika Birleşik Devletleri lideri Donald Amerika Birleşik Devletleri'nin DSÖ'ye artık fon aktarmayacağını duyurdu.
- 2020 Nisan ayının 15. günü dünyadaki vaka sayının iki milyonun üzerine geçtiği duyuruldu.
- 2020 Nisan ayının 24. günü DSÖ Avrupa Ofisi, alınan tedbirlerin aşamalı şekilde azaltılması doğrultusunda bir kılavuz yayımladı.
- 2020 Nisan ayının 25. günü Hindistan ve Pakistan'da, KOBİ'lerin faaliyetlerini sınırlı olarak devam ettirmelerine karar verildi. İngiltere'de Covid-19 kaynaklı ölüm sayısı, yirmi binin üzerine çıktı.
- 2020 Nisan ayının 28. günü Amerika Birleşik Devletleri'nde saptanan vaka sayısı, bir milyonun üzerine çıktı, Fransa'da, mayısın 11'inden sonra Covid-19 tedbirlerinin azaltılacağı açıklandı.
- 2020 Mayıs ayının 2. günü Afrika kıtasında rastlanan vakalar kırk binin üzerine çıktı.
- 2020 Mayıs ayının 5. günü İngiltere'de otuz bini aşkın ölüm ile, Avrupa kıtasında Covid-19'dan kaynaklanan en yüksek ölüm oranına ulaşıldı.
- 2020 Mayıs ayının 6. günü Polonya'da seçimler ertelendi.
- 2020 Mayıs ayının 10. günü Çin ve Güney Kore devletlerinde, yeni vakalara rastlandı.
- 2020 Mayıs ayının 11 günü İngiltere'de, tedbirlerin esnetileceği duyuruldu. John Hopkins Üniversitesiye Amerika Birleşik Devletleri'nde, seksen binin üzerinde ölüme rastlandığını duyurdu.

2020 Mayıs ayının 12. günü tüm dünyadapandemi sebebiyleCovide yakalananların sayısı; 4.088.848 olduğu, toplam vefat sayısınınsa 283.153 olduğu belirtildi.

2.6. Covid 19 ve Eğitim

COVID-19'un psikolojik etkilerine ek olarak dünya çapında pek çok sektör ve iş görenin salgının sebep olduğu ekonomik problemlerde mücadele etmeye çalıştıklarına rastlanmaktadır. Kriz sebebi ile işinden olan, ücretsiz izin verilen veya bu süreç içerisinde iş yerlerini kapatmak durumunda kalan pek çok bireyin, sağlığa yönelik endişelerinin yanında maddi sıkıntılar ile de boğuştuklarına rastlanılmaktadır

Pandemi sürecinde ve bu sürecin ardındaki dönemlerde de dünya çapında ve hemen hemen bütün sektörlerde ekonomik problemlerin meydana geleceği ön görülmektedir. Seyahat, gıda, emlak, üretim, otomotiv ve hizmet gibi sektörlerin Covid-19 sürecinde en yüksek zararı göreceği öngörülmüşken, eğitim sektörünün en az zarar gören sektörlerden olacağı belirtilmektedir (UNESCO, 2020b).

Covid-19 sürecinin başından itibaren Türkiye ve diğer ülkeler eğitim ve öğretim çalışmalarını etkin ve etkili bir şekilde devam ettirebilmek için önemler almış, sürece uygun çözümler geliştirmeye çalışmıştır. Bu süreçte Türkiye de, Bilim Kurulu tavsiyesi ve Milli Eğitim Bakanlığı kararlarına paralel çalışmalar yapmış, salgının yayılmasını önlemek adına uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir.

Türkiye özneline 16 Mart 2020 tarihinde yüz yüze eğitime ara verilerek, 23 Mart 2020 tarihinde uzaktan eğitime geçilmiştir. Sürece uygun olarak eğitim alışkanlıklarında tabandan değişim göstermiş, öğretmen ve öğrenci iletişim kanalları değişmiştir. Online tabanlı eğitime geçiş, öğretmenlerin teknoloji kullanım becerileri doğrultusunda başarı göstermiştir. Öğrenci ve velileri gibi öğretmenlerde dijitalleşen eğitim sürecine adaptasyon sorunları yaşamıştır. Yaşanan süreçte online toplantılar, program üzerinden dersler ve verilen eğitimin kontrolünü sağlama yöntemlerinde, öğretmenlerin pedagojik ve teknolojik açılardan değişim ve gelişim yaşadığı görülmektedir (Kırmızıgül, 2020).

Eğitimin tüm kademelerinde Covid-19 süreci, öğretmen, öğrenci, veli ve okul yönetiminde verilen tüm çabalara rağmen büyük sorunlara neden olmuştur. Yaşanan bu sorunlar literatürlerde de yer almış ve çözümleri tartışılmıştır (Impey, 2020; Oyedotun, 2020; Panesar vd., 2020). Yapılan çalışmaların sonuçlarında yer alan bildirilişlere göre var olan sorunların en etkili olduğu alanın öğrenciler olduğu tespit edilmiştir (UNESCO, 2020). Literatür incelendiğinde, uzaktan eğitimin birçok araştırmacıya göre yüz yüze eğitimin veriminden uzak olduğu, öğrencilerde

akademik eksiklikler yarattığı ve bu eksikliklerle mezun olan öğrencilerin kayıplı bir kitle yaratacağı yer aldığı görülmektedir (Lau, Yang ve Dasgupta, 2020).

Belirlenen olumsuzluklar, Covid-19 salgını, bulaşıcı hastalıklar ve doğal afetler değerlendirildiğinde tüm ülkelerin uzaktan eğitime yönelik “Acil Durum Eylem Planı” yapılmasının ve uygulanmasının önemini göstermektedir. Gelişmişlik göstergeleri yüksek ülkelerin uzaktan eğitim sürecine daha hızlı kanalize olduğu görülürken, gelişme göstergeleri düşük ülkelerin bu süreci daha zor yönettikleri ve ciddi alt yapı sorunları yaşadığı görülmüştür (Oyedotun, 2020).

Okulların yüz yüze eğitime ara vererek online eğitime geçmesi ülkeler adına, uzaktan eğitimin özelliklerinin keşfedilmesine ve anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Fakat bu olanakların değerlendirilir duruma gelebilmesi için, yeterli ve düzgün işleyen bir alt yapının da var olması gerekmektedir. Türkiye özelinde değerlendirdiğimizde uzaktan eğitimin sağlıklı işleyebilmesi için aşağıda yer alan unsurların varlığından söz etmek gerekmektedir (Avcı ve Akdeniz, 2021);

1. Eğitimin sağlanacağı bir teknolojik alt yapı,
2. Eğitim yöneticilerinin ve öğretmenlerin uzaktan eğitim becerilerinin geliştirilmesi,
3. Verimli ve nitelikli uzaktan eğitim müfredatı,
4. Uzaktan eğitimin ölçülebilirliğine yönelik yeni yaklaşımlar.

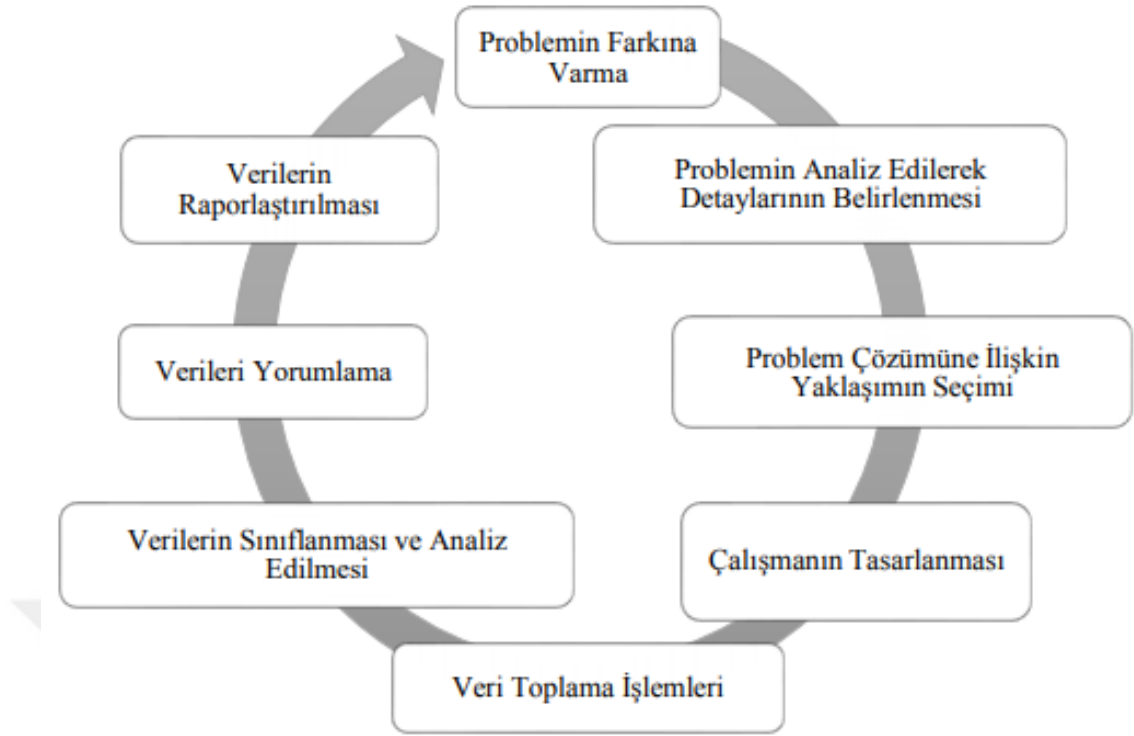
Eğitim alanında meydana gelen dijitalleşmeyle birlikte türlü olanaklara da rastlanılmaktadır. Mevzu bahis olanaklar Yükseköğretim sistemine olumlu katkılar sağlayabilmesinin yalnızca ders veren öğretim elemanlarının dijital eğitim sistemine hâkim olmalarına bağlı olduğu belirtilmektedir. Geçtiğimiz dönemlerde meydana getirilen türlü eğitim ve yatırımlar ile sınıf ve okulların teknolojiye yönelik altyapılarında, öğretim elemanlarının da teknoloji alanındaki beceri ve bilgilerinde pozitif gelişmelerin yaşandığına rastlanılmaktadır. Mevzu bahis olan olumlu gelişmelerin eğitim ve öğretime yönelik süreçlerin tümüne yayılarak ve sistemin dijital araçlar aracılığı ile desteklenerek Covid19 sebebi ile içerisinde yer aldığımız süreç ile beraber ilerleyen süreçlerde de yükseköğretim eğitiminde kalite artışını sağlamak olanaklı olacaktır (Azevedo vd., 2020). Bugüne kadar eğitim ve öğretim süreci yüz yüze iletişim kanalıyla gerçekleşmiştir (Karataş, 2003). Yüksek öğretim kurumlarında uygulanan uzaktan eğitim sistemi günümüzde Covid-19 etkisi ile tüm eğitim kademelerine yayılmıştır.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Deseni

Okul yöneticileri açısından Covid-19 döneminde okullarda yaşanan sorunlar ve müdahalelerin araştırıldığı bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri temel alınmıştır ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Nitel yöntemler kullanan araştırmacılar, konu ile ilgili ayrıntılı veri toplayabilir ve bu verileri var oldukları biçimleriyle olanağı bulabilirler. Yıldırım (1999)' a göre nitel yöntemler, olayları gerçekçi bir bütünlükle ortaya koyan, nitel süreçlerin izlenebildiği yöntemlerdir. Nitel yöntemlerin araştırmacılara doğal ortamda çalışma, süreç içinde etkin rol alma ve ayrıntılı araştırma uyarlanabilir araçlar kullanabilme fırsatı sunması nedeniyle bu yöntem tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanan araştırmacı görüşmede soracağı soruların çerçevesini hazırlar. Hedeflediği bilgilere ulaşabilmek için görüşmede detaylı sorularla katılımcıyı yönlendirebilir veya katılımcının verdiği cevaplarla farklı bir sorunun cevabını almış ise o soruyu atlayabilir (Türnüklü, 2000). Bu teknik ile yapılan görüşme ön hazırlık ile geliştirilen çerçeveye bağlı kalınarak yapıldığından araştırmacıya sistematik ve karşılaştırılabilir verilere ulaşma imkanı verir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Uygulanmasındaki esneklik ve araştırmacıya sağladığı fırsatlar nedeniyle eğitim alanında yapılan araştırmalar için uygun bir tekniktir (Türnüklü, 2000).

Şekil 3.1. Nitel araştırma süreci

Kaynak:(Creswell, 2002)

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları Aydın ilinde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki ortaokullarda 2020-2021 eğitim ve öğretim döneminde görev yapan 38 ortaokul müdürü ve müdür yardımcılarıdır. Bu çalışmaya katılan okul yöneticilerinin Covid-19 döneminde okullarda yaşanan sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Çalışmada verilerin toplanması iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesi ve yüz yüze görüşme olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir.

Odak grup görüşmesinde aynı ilçede Milli Eğitim Müdürü olarak görev yapan 1 katılımcı, Şube Müdürü olarak görev yapan 1 katılımcı ve okul müdürü olarak görev yapan 4 katılımcı yer almıştır. Yüz yüze görüşmelerde akla gelmeyecek soruların odak görüşme sırasında ortaya çıkarılabilmesinin mümkün olması sebebiyle odak görüşme yapılmıştır. Araştırmacı tarafından literatür taraması yapılmış, yarı yapılandırılmış şekilde hazırlanan 10 soruluk görüşme formu odak görüşmesinde

kullanılmıştır. Görüşmede katılımcılardan izin alınarak ses ve görüntü kaydı alınmıştır. Görüşme kayıtlarının, araştırmacı ve 2 üniversite öğretim üyesi tarafından incelenmesi sonucunda katılımcılara ait demografik bilgilere ulaşmak için 5 soru, okul yöneticilerinin karşılaştıkları problemleri ve bu problemlere karşı geliştirdikleri çözümlerin neler olduğunu belirlemeye yönelik bilgilere ulaşmak için ise 12 sorudan oluşan yüz yüze görüşme formu oluşturulmuştur. Hazırlanan görüşme formu 2 dil uzmanı (Türkçe Öğretmeni) tarafından kontrol edilmiştir. Güvenirliğin sağlanması amacıyla görüşme formları kullanılarak 3 okul yöneticisi ile pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerin ardından uzman görüşleri de alınarak görüşme formlarına son şekli verilmiştir. Bu sorular Ek 1’de sunulmuştur.

Araştırmanın ikinci aşamasında 38 okul yöneticisi ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşmelerde, odak grup görüşmesi sonrası hazırlanan görüşme formları kullanılmıştır. Covid-19 pandemisi nedeniyle görüşmeler katılımcılarla ortak belirlenen tarih ve saatlerde Zoom uygulaması aracılığı ile çevrimiçi yapılmıştır. Veri kaybını en aza indirmek amacıyla, katılımcıların izinleri alınarak görüşmeler sesli ve görüntülü kayıt altına alınmış ve daha sonra elektronik ortamda (MS-Word) yazıya aktarılmıştır. Görüşmelere 02.05.2021 tarihinde başlanmış ve 29.05.2021 tarihinde tamamlanmıştır. Görüşmeler ortalama 14 dakika sürmüştür.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışma nitel araştırma yöntemlerine dayanmaktadır. Betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. İlk adım olarak veri analizi için araştırma soruları paralelinde bir çerçeve oluşturulmuştur. Belirlenen çerçeve uygun olarak elde edilen veriler okunarak, düzenlenmiştir. Çalışmada direk verilecek olan katılımcı görüşleri seçilmiştir. Düzenlenen veriler tanımlanmış, bulguların ilişkisel boyutu ve açıklamaları yapılmıştır.

Çalışmanın güvenilirlik hesaplaması Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır.

$$\text{Güvenirlik} = \text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})$$

Yapılan güvenilirlik hesaplaması, çalışmayı yürüten araştırmacının güvenilirliğinin % 94 olarak göstermiştir. Miles ve Huberman (1994), güvenilirlik hesaplama sonucunun %70'ten fazla olması, çalışmanın güvenilir olduğunu belirtmektedir.

Katılımcıların verdikleri cevaplar incelenerek tema ve kodlar belirlenmiştir. K1, K2 şeklinde kodlanan katılımcıların yanıtları uygun başlıklar altında gruplandırılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

3.5. Araştırmacı Perspektifi

Çalışma konusu sürece uygun ve güncelliğinden dolayı tercih edilmiştir. COVID-19 salgını süresince toplumsal ve ekonomik alanda bir çok sorun yaşanmıştır. Yaşanan sorunlar eğitim alanında da hissedilmiş, yeni uygulamalara geçilmiştir. Uygulamaya alınan eğitim yenilikleri kimi alanlarda başarıyı yakalarken, kimi alanlarda da başarıyı yakalayamamıştır. Dünya genelinde online eğitime geçilmiş, alt yapısı iyi olan ülkelerde bile alışık olunmayan bir iletişim kanalı olması dolayısıyla sorunlar yaşanmıştır. Bu çalışmada Türkiye özelinde okul yöneticilerinin salgın döneminde öğrenci, öğretmen ve veli çerçevesinde yaşanan sorunların belirlenmesi, belirlenen sorunlar paralelinde de yapılacak çalışmalara ışık tutması düşünülmüştür.

4. BÖLÜM

BULGU VE YORUMLAR

Bu başlık altında çalışmaya dair elde edilen verilerin yorumlanması yer almaktadır. Çalışmaya katılan ortaokul yöneticilere ait demografik özellikler 4.1. numaralı tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcılara ait demografik özellikler

Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	7	18,4
	Erkek	31	81,6
Yaş	25-35	2	5,3
	36-45	20	52,6
	46 yaş ve üzeri	16	42,1
Görev	Müdür	30	78,9
	Müdür yardımcısı	8	21,1
Eğitim Durumu	Lisans	29	76,3
	Lisansüstü	9	23,7
Görev Süresi	1 yıl ve altı	6	15,8
	2-20 yıl	14	36,8
	20 yıl ve üstü	18	47,4

Tablo 4.1 de görüldüğü gibi, katılımcıların 7'si kadın, 31'i erkek yöneticidir. Yaş değerlendirmesinde en yüksek sayı (n=20) 36-45 yaş aralığındadır. Katılımcı okul yöneticilerinin 30'u okul müdürü, 8'i ise müdür yardımcısıdır. Eğitim durumu değerlendirmesinde, 29 katılımcı okul yöneticisi lisans, 9 okul yöneticisi ise lisansüstü eğitime sahiptir. Katılımcıların çoğunluğu (n=18) 20 yıl ve üstü görev süresine sahip olduğu görülmektedir.

Çalışmada “Covid-19 sürecinde, öğretmenlere nasıl destek sağladınız?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak 4.2 numaralı tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.2. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğretmenlere sağladığı destek

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde öğretmenlere sağlanan destek	Teknik destek	K1,K2,K6, K8,K10, K12, K14, K33,K37,K38	30	31%
	Piskolojik Destek	K1, K4,K6, K12,K15, K17,K19,K21,K23, K33,K35,K37,K38	30	31%
	Gereksinimlere uygun ders programı hazırlamak	K2, K5, K7, K28, K31, K38	35	38%

Tablo 4.2 de görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 Sürecinde Öğretmenlere Sağladığı Destek” temasında en yüksek 38% (n=35) ile “gereksinimlere uygun ders programı hazırlamak” azalan sıra ile 31% (n=30) “teknik destek” ve “piskolojik destek” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı okul yöneticilerin öğretmenlere sağladığı en fazla destek türü olan “Gereksinimlere uygun ders programı hazırlamak” cevabına dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K2: “Teknik destek., Psikolojik destek., Gereksinimlere uygun ders programı hazırlamak”.

K5: “Ders programı düzenleme olarak yardımcı olmaya çalıştık”.

K28: “Bu süreci en kolay şekilde atlatmak için öğretmenlerimize teknik ve psikolojik açıdan yardımcı olmaya çalışırken, gerçekliklerini göz önünde tutarak bir program hazırlamaya gayret gösterdik”.

K38: “Süreçte teknik ve psikolojik destek vererek öğretmenlerimizin yanında olmaya çalıştık. Tabi ihtiyaçları doğrultusunda da programları düzenlemeye çalıştık”.

Çalışmada “Covid-19 sürecinde, öğrencilere nasıl destek sağladınız?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak 4.3 numaralı tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.3. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğrencilere sağladığı destek

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde öğrencilere sağlanan destek	Teknik destek	K2,K4,K6,K7,K10,K14, K17, K19, K21,K23, K34,K37,K38	26	22%
	Piskolojik Destek	K1, K3, K6, K11,K15, K19,K21, K26,K29, K33,K35,K37,K38	28	24%
	EBA destek noktasını aktif tutmak	K1,K2,K4, K6, K10,K12, K17, K19, K21, K23, K25,K27,K28,K30,K31,K33, K37	29	25%
	Sosyal medya üzerinden öğrenciler ile iletişim	K1, K12, K15, K29,K31, K38	35	29%

Tablo 4.3 de görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 Sürecinde Öğrencilere Sağladığı Destek” temasında en yüksek 29% (n=35) ile “Sosyal medya üzerinden öğrenciler ile iletişim” azalan sıra ile 25% (n=29) “EBA destek noktasını aktif tutmak”, 24%(n=28) “piskolojik destek” ve 22%(n=26) “teknik destek” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı okul yöneticilerin öğrencilere sağladığı en fazla destek türü olan “Sosyal medya üzerinden öğrenciler ile iletişim” cevabına dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K12: “Sosyal medya üzerinden öğrenciler ile iletişim halinde olarak, EBA destek noktasını aktif tutmak”.

K18: “Öğrencilerimize psikolojik destek olmaya çalışarak, sosyal medya üzerinden öğrenciler ile iletişimde olduk”.

K31: “Bu süreçte öğrencilerimize teknik destek ve piskolojik destek vererek, EBA destek noktasını aktif tuttuk. Sosyal medya üzerinden öğrenciler ile sürekli iletişim durumundaydık”.

K38: “Öğrencilerimize teknik destek ve psikolojik destek verdik. Ayrıca sosyal medya üzerinden iletişimimizi destekledik”.

Çalışmada “Covid-19 sürecinde, öğrencilerin uzak eğitime katılmasını sağlamak için velilerle nasıl işbirliği sağladınız?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak 4.4 nolu tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.4. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde velilerle işbirliği

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde veli işbirliği	Sınıf grupları oluşturulması	K1, K12, K14, K38	37	46%
	Çevirim içi veli toplantıları	K2, K3, K6, K7, K11, K12, K14, K17, K20, K23, K25, K27, K29, K31, K34, K37, K38	12	15%
	Sınıf rehber öğretmenleri tarafından her öğrenci velisi ile görüşme	K2, K4, K6, K10, K12, K18, K20, K25, K27, K35, K38	31	39%

Tablo 4.4 de görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 Sürecinde Velilerle İşbirliği” temasında en yüksek 46% (n=37) ile “sınıf grupları oluşturulması” azalan sıra ile 39% (n=31) “sınıf rehber öğretmenleri tarafından her öğrenci velisi ile görüşme” ve 15%(n=12) “çevirim içi veli toplantıları” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı okul yöneticilerin veli işbirliğinde en fazla işbirliği olan “sınıf grupları oluşturulması” cevabına dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K1: “Sınıf grupları oluşturularak veli işbirliğini hedefledik”.

K14: Sınıf grupları oluşturduk. Çevirim içi veli toplantıları düzenledik. Ayrıca sınıf rehber öğretmenleri tarafından her öğrenci velisi ile görüşme yapılmasını sağladık.

K28: “Sınıf grupları oluşturduk velilere ulaşmak için, sınıf rehber öğretmenleri tarafından her öğrenci velisi ile görüşme yaptı ayrıca”.

K32: Öncelikli olarak sınıf grupları oluşturuldu. Çevirim içi veli toplantıları ve sınıf rehber öğretmenleri tarafından her öğrenci velisi ile görüşme yapılması sağlandı.

Çalışmada “Covid-19 sürecinde, uzaktan eğitim takibini nasıl sağladınız?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak 4.5 nolu tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.5. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitimi takibi

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim takibi	EBA üzerinden katılım takibi	K1,K3,K4,K6, K12, K14, K21, K23, K35,K37,K38	33	47%
	Öğretmenler ile çevrim içi toplantılar düzenlenerek geri bildirim yapılması	K1, K7, K9, K17, K19, K38	36	52%
	Zaman zaman canlı derslere dahil olmak	K20	1	1%

Tablo 4.5 de görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 Sürecinde Uzaktan Eğitimin Takibi” temasında en yüksek 52% (n=36) ile “öğretmenler ile çevrim içi toplantılar düzenlenerek geri bildirim yapılması” azalan sıra ile 47% (n=33) “EBA üzerinden katılım takibi” ve 1%(n=1) “Zaman zaman canlı derslere dahil olarak” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı okul yöneticilerinin uzaktan eğitimi takibinde en fazla olan Kategori “öğretmenler ile çevrim içi toplantılar düzenlenerek geri bildirim yapılması” cevabına dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K2: “Öğretmenler ile çevrim içi toplantılar düzenlenedim ve geri bildirim yapılmasını sağladım”.

K17: Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim takibini EBA üzerinden katılımları takip ederek ve öğretmenler ile çevrim içi toplantılar düzenlenerek geri bildirim yapılmasını sağladım.

K20: EBA üzerinden katılım takibi sağlayarak öğretmenler ile çevrim içi toplantılar düzenlenerek geri bildirim yaptım. Ayrıca zaman zaman canlı derslere dahil olarak takip etmeye çalıştım.

K37: “Öğretmenler ile çevrim içi toplantılar düzenledim ve geri bildirim yapılmasını sağladım. EBA üzerinden katılım takibini de yaptım”.

Çalışmada “Covid-19 sürecinde, tespit ettiğiniz sorunlar neler oldu?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak 4.6 nolu tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.6. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde tespit ettiği sorunlar

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde tespit edilen sorunlar	Elektrik kesintisi	K31	1	1%
	Teknik sorunlar (pc, tablet,.. olmayışı)	K1, K4, K6, K10,K12,K14,K15, K17, K21, K23, K30, K32, K38	33	31%
	Veli takibinin yetersizliği	K1, K10, K14, K16, K18, K27,K29, K32, K36,K38	30	28%
	Motivasyon düşüklüğü	K2, K4, K6, K26, K28, K30,K32,K33,K35,K36,K38	32	30%
	Sağlık sorunları	K7,K10,K12,K15,K23, K31, K33,K35,K36,K38	11	10%

Tablo 4.6 da görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde tespit edilen sorunlar” temasında en düşük %1 (n=1) “Elektrik kesintisi”, en yüksek %33 (n=30) “Veli takibinin yetersizliği” cevabını vermişlerdir. Diğer sorunlar ise “Teknik sorunlar (pc, tablet,.. olmayışı)” %30 (n=27), “Motivasyon düşüklüğü” %24 (n=22) ve “Sağlık sorunları” %12 (n=11) olarak bildirilmiştir. Katılımcı okul yöneticileri tarafından en büyük sorun olarak belirtilen veli takibinin yetersizliğine dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K2: “En büyük sorun velilerin gerekli takip ve kontrol yapamamasıdır.”

K10: “Veli bu süreçte çok pasif kaldı”.

K32: “Veliler bu sürece adapte olamadı malesef, kontrol ve teşvik sağlayamadılar”.

K38: “Pandemi sürecinde veli desteğini yeterli kadar göremedik”.

Çalışmada “Covid-19 sürecinde, tespit ettiğiniz sorunlara müdahaleniz nasıl oldu?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak tablo 4.7 de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde tespit ettiği sorunlara müdahalesi

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde tespit edilen sorunlara müdahale	Eba destek noktasını öğrencilerin kullanıma hazır halde bulundurmak	K1,K3, K10,K14,K15,K17, K21, K25,K27,K28,K30, K37	K6, 24 K19, K23, K33,	
	Öğrencilerin durumu hakkında velileri telefon ve mesajla bilgilendirmek,			26%
	Online derslerde öğretmenler arasında bilgi paylaşımı yaparak	K19,K21	2	40%
	Covid-19 salgınına karşı korunma yolları hakkında sık sık bilgilendirme	K2, K4, K6, K11, K14, K19, K21, K25,K27, K30, K35,K38	28	2%
	Sosyal medya üzerinde kişisel gelişim video ile destekleme	K16	1	31%
				1%

Tablo 4.7 de görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde tespit edilen sorunlara müdahale” temasında en düşük %1 (n=1) “Sosyal medya üzerinde kişisel gelişim video ile destekleme” ve “Eba destek noktasını öğrencilerin kullanıma hazır halde bulundurmak”, en yüksek %41 (n=37) “Öğrencilerin durumu hakkında velileri telefon ve mesajla bilgilendirmek” cevabını vermişlerdir. Diğer sorunlara müdahaleler ise “Covid-19 salgınına karşı korunma yolları hakkında sık sık bilgilendirme” %31 (n=28), “Online derslerde öğretmenler arasında bilgi paylaşımı

yaparak” %2 (n=2) olduğu bildirilmiştir. Katılımcı okul yöneticileri tarafından tespit ettiği sorunlara müdahalesine dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K1: “Süreci velileri arayıp, bilgilendirerek rahat atlatmaya çalıştım”.

K8: “Öğrencilerin durumu hakkında velilere telefon ve mesajla bilgilendirme yaptım”.

K27: “Öğrencilerin durumu ile ilgili sosyal medya grupları ve aramalarla velileri bilgilendirdim”.

K29: “Ortak gruplarla velileri sürece dahil ettim”.

Çalışmada “COVID-19 sürecinde, eğitimi yönetmek için öğretmenlere yönelik hangi amaçları belirlediniz??” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak Tablo 4.8 de sunulmuştur.

Tablo 4.8. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğretmenlere yönelik eğitim yönetimi

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde öğretmenler özneline eğitimi yönetme amaçları	Sağlık	K1,K9,K29	3	6%
	Motivasyon	K2, K6, K17, K20,K23,K26,K29,K33	8	17%
	Ders katılım oranını arttırmak	K3,K12	2	4%
	Verimli ders işleme	K4,K13,K14,K19,K29,K30,K31,K35,K36	9	20%
	Kolaylaştırma	K5,K21,K23,K24,K25,K28	6	14%
	İletişim	K7,K18,K22,K27,K30	5	12%
	Ders programı düzeni (esnek çalışma)	K8,K24,K25,K34	4	9%
	Kalite-Eşitlik	K10,K32,K38	3	6%
	Teknik destek	K11,K15,K17	3	6%
	Sorumluluk	K16,K33,K37	3	6%

Tablo 4.8 de görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde öğretmenler özneline eğitimi yönetme amaçları” temasında en yüksek 20% (n=9) ile “verimli ders işleme” azalan sıra ile 17% (n=8) “motivasyon”, 14% (n=6)

“kolaylaştırma”, 12% (n=5) “iletişim”, 9% (n=4) “ders programı düzeni (esnek çalışma)”, 6% (n=3) “kalite-eşitlik”, “teknik destek”, “sağlık” ve “sorumluluk” ve 4%(n=2) “ders katılım oranını arttırmak” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı okul yöneticilerinin öğretmenlere yönelik eğitim yönetiminde en fazla olan kategori “verimli ders işleme” cevabına dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K4:“Canlı derslerin verimli işlenmesini sağlamak”.

K14: “Öğretmenlerce müfredatı en verimli şekilde öğrencilere ulaştırmak”.

K30:Uzaktan eğitimi planlı bir şekilde yürütmeleri, tüm öğrencilerin etkin bir şekilde katılımını sağlamaları, velilerle sürekli irtibat halinde olmaları. Yani en verimli ders işleme.

K36:“Uzaktan olabildiğince ders verimini arttırmak”.

Çalışmada “COVID-19 sürecinde, eğitimi yönetmek için öğrencilere yönelik hangi amaçları belirlediniz?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak tablo no olan 4.9gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğrencilere yönelik eğitim yönetimi

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde öğrenciler özneline eğitimi yönetme amaçları	Ders katılımını arttırma	K3,K4,K8,K11,K12,K15,K16,K17,K20,K21,K22,K23,K28,K29,K30,K33,K34,K36	19	39%
	İletişim	K1,K2,K7,K14,K18,K19,K27,K31,K32,K38	10	19%
	Motivasyon	K5,K6,K23,K26,K31,K35,K37	7	15%
	Maddi destek	K6	1	2%
	Kaynak sağlama-site kullanma	K8,K10,K23,K24, K25	5	11%
	Koçluk	K8,K33	2	4%
	Sağlık	K9,K29	2	4%
	Fayda sağlama	K13	1	2%
	Ödül	K17	1	2%
	Veli	K30	1	2%

Tablo 4.9 da görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde öğrenciler özneline eğitimi yönetme amaçları” temasında en yüksek 39% (n=18) ile “ders katılımını arttırma” azalan sıra ile 19% (n=9) “iletişim”, 15% (n=7) “motivasyon”,

11% (n=5) “kaynak sağlama-site kullanma”, 4% (n=2) “koçluk” ve “sağlık”, 2% (n=1) “maddi destek”, “fayda sağlama”, “ödül” ve “veli” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı okul yöneticilerinin öğretmenlere yönelik eğitim yönetiminde en fazla olan Kategori “ders katılımını arttırma” cevabına dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K3:“Öğrencileri derslere katılımı arttırmak için sürekli teşvik etmek”.

K17:“Öğrencilerin katılımlarını sağlamak için toplantılar, bilgilendirmeler ve küçük ödüller”.

K21:“Öğretmen ve okul idaresi ile sürekli iletişimde kalarak çocuklarımızın azami ölçüde eğitimleri ve öğretimlerinden geri kalmamasını sağlayabilme, ders katılımını arttırma”.

K30:“Öğrencileri takip ve kontrol etmeleri, uzaktan eğitime katılımı sağlamaları”.

Çalışmada “COVID-19 sürecinde, eğitimi yönetmek için velilere yönelik hangi amaçları belirlediniz?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak tablo 4.10 da gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Ortaokullarda görev yapan yöneticilerinCovid-19 sürecinde velilere yönelik eğitim yönetimi

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde veliler özneline eğitimi yönetme amaçları	İletişim	K1,K3,K7,K8,K9,K12,K18,K19,K21,K23, K27,K28	12	29%
	Toplantı	K2,K10,K32	3	7%
	Bilgilendirmek	K4,K6,K17,K20,K22,K29,K33,K35,K37	9	21%
	İlgi	K5,K16	2	5%
	Teknik destek	K8	1	2%
	İşbirliği	K11,K13,K23,K38	4	10%
	Kontrol	K14,K15,K24,K25,K29,K30,K33,K34,K36	9	21%
	Motivasyon	K26,K31	2	5%

Tablo 4.10 da görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde veliler özneline eğitimi yönetme amaçları” temasında en yüksek 29% (n=12) ile “iletişim” azalan sıra ile 21% (n=9) “bilgilendirme” ve “kontrol”, 10% (n=4) “işbirliği”, 7% (n=3) “toplantı”, 5% (n=2) “ilgi” ve “motivasyon”, 2% (n=1) “teknik destek” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı okul yöneticilerinin velilere yönelik eğitim yönetiminde en fazla olan Kategori “ders katılımını arttırma” cevabına dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K1:“İletişim kanallarının açık tutulması.

K19: “Veli gruplarımızdan iletişimi yönetmek ve etkin kullanım sağlamak”.

K23:Eğitimin sürekli ve kesintisiz devam etmesini önceliklerimizden biri olarak belirledik. Bu amaçla öğrenci velileri ile işbirliği ve iletişimin önemli olduğunu ve velilerin desteği ile öğrencilerimizin bu süreci kayıpsız atlatması için çalışmalar yaptık.

K27:“Velilerin watsap grupları üzerinden öğretmenlerle iletişim kurmasını sağlamak”.

Çalışmada “COVID-19 sürecinde, belirlediğiniz amaçlara ulaşmanızı öğretmen özneline engelleyen unsurlar nelerdir?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak tablo 4.11 de sunulmuştur.

Tablo 4.11. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğretmenlere yönelik amaca ulaşma engelleri

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde öğretmen özneline amaçlara ulaşmada engeller	Engel yok	K1, K7,K9, K11, K14,K16,K17,K19,K21,K22, K24, K29,K30,K32,K34,K38	25	57%
	Teknik sorunlar	K4,K18,K20,K23,K29,K31,K33,K36,K37	9	21%
	İsteksizlik	K8	1	2%
	Koordinasyon sorunu	K10	1	2%
	Sürece direnç	K15	1	2%
	Motivasyon eksikliği	K18,K23,K26,K33,K35	5	12%
	Sınıf düzenini sağlayamama	K23	1	2%
	Sistem değişikliği	K33	1	2%

Tablo 4.11 de görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde öğretmen özneline amaçlara ulaşmada engeller” temasında en yüksek 57% (n=25) ile “engel yok” azalan sıra ile 21% (n=9) “teknik sorunlar”, 12% (n=5) “motivasyon eksikliği”, 2% (n=1) “isteksizlik”, “koordinasyon sorunu”, “sürece direnç” ve “sınıf düzenini sağlayamama” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı okul yöneticilerinin öğretmenlere yönelik amaca ulaşma engelleri kategorisinde en yüksek “teknik sorunlar” cevabına dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K4:“Alt yapı ve araç gereç eksikliği”.

K18:“Teknolojik sıkıntılar ve motivasyon eksikliği”.

K31:“Teknik sorunlar”.

K33:“Zaman içinde oluşan teknik sorunlar, motivasyon kaybı, sürekli olarak sistem değişikliği olması”.

Çalışmada “COVID-19 sürecinde, belirlediğiniz amaçlara ulaşmanızı öğrenciler özneline engelleyen unsurlar nelerdir?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde öğrencilere yönelik amaca ulaşma engelleri

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde öğrenci özneline amaçlara ulaşmada engeller	İlgisizlik	K1,K3,K5,K14,K20	5	11%
	Engel yok	K2,K11,K27	3	6%
	Motivasyon eksikliği	K4,K16,K17,K18,K23,K26,K31,K33, K35, K37	11	23%
	Yetersizlikler	K6,K12,K15,K18,K21,K22,K23,K28,K29,K30, K33, K36	14	29%
	Düşük katılım	K7, K10,K13,K19,K30,K32,K33,K38	10	21%
	Sınıf atmosferinin oluşmaması	K23	1	2%
	Veli	K24, K25,K28,K30	4	8%

Tablo 4.12 de görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde öğrenci özneline amaçlara ulaşmada engeller” temasında en yüksek 29% (n=14) ile “yetersizlikler” azalan sıra ile 23% (n=11) “motivasyon eksikliği”, 21% (n=10) “düşük katılım”, 8% (n=4) “veli”, 6% (n=3) “engel yok”, 2% (n=1) “sınıf

atmosferinin oluşmaması” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı okul yöneticilerinin öğrencilere yönelik amaca ulaşma engelleri kategorisinde en yüksek “yetersizlikler”cevabına dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K6:“*Tablet, bilgisayar, internet ihtiyacı*”.

K12: “*Tablet ve bilgisayar yetersizliği*”.

K22:“*Yeterli kotaya sahip internet olmaması, bilgisayar ve ekipmanların yeterli olmaması*”.

K23:Öğrencilerin derslere motive olamaması, Olumlu bir sınıf atmosferinin oluşmaması, Bilgisayar tablet internet sıkıntısı olan öğrencilerin derslere katılamaması.

Çalışmada “COVID-19 sürecinde, belirlediğiniz amaçlara ulaşmanızı veliler özneline engelleyen unsurlar nelerdir?” sorusuna ortaokul yöneticilerinin verdikleri cevaplar tema, Kategori, kodlar, sayı ve yüzde olarak tablo 4.13’te verilmiştir.

Tablo 4.13. Ortaokul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde velilere yönelik amaca ulaşma engelleri

Tema	Kategori	Kodlar	n	%
Covid-19 sürecinde veli özneline amaçlara ulaşmada engeller	Engel yok	K1,K2,K11,K27,K31	5	12%
	İşe götürme	K3	1	2%
	Yetersizlik	K4,K6,K16,K17,K18,K19,K22,K28,K29, K35,K36	11	26%
	İlgisizlik	K5,K7,K8,K9,K20	5	12%
	İletişim sorunları	K10,K12,K13,K28,K30,K37	6	14%
	Kontrolsüzlük	K14,K15, K23,K25,K30, K33,K35	9	22%
	Motivasyon	K18,K21,K26	3	7%
	Sağlık	K32,K38	2	5%

Tablo 4.13 de görüldüğü gibi ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde veli özneline amaçlara ulaşmada engeller” temasında en yüksek 26% (n=11) ile “yetersizlik” azalan sıra ile 22% (n=9) “kontROLSÜZLÜK”, 14% (n=6) “iletişim sorunları”, 12% (n=5) “ilgisizlik” ve “engel yok”, 7% (n=3) “motivasyon” , 5% (n=2) “sağlık” ve 2% (n=1) “işe götürme” cevaplarını vermişlerdir. Katılımcı okul

yöneticilerinin velilere yönelik amaca ulaşma engelleri kategorisinde en yüksek “yetersizlik” cevabına dair görüşler aşağıda yer almaktadır.

K6:“Bilgisayar, tablet, TV, internet eksikliği”.

K19:“Velilerimizin çoğunun çocuklarına İnternet ve tablet sağlayamaması”.

K28:“Velilerle iletişim kopukluğu ve teknoloji ekipmanlarına karşı önyargılı ve bilinçsiz olmaları”.

K36:“Çocuklarına gerekli koşulları sunamamaları”.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Çalışmada Covid-19 sürecinde okullarda yaşanan sorunların yöneticiler tarafından değerlendirilerek geliştirdikleri müdahalelerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların 7'si kadın, 31'i erkek yöneticidir. Yaş değerlendirmesinde en yüksek sayı (n=20) 36-45 yaş aralığındadır. Katılımcı okul yöneticilerinin 30'u okul müdürü, 8'i ise müdür yardımcısıdır. Eğitim durumu değerlendirmesinde, 29 katılımcı okul yöneticisi lisans, 9 okul yöneticisi ise lisansüstü eğitime sahiptir. Katılımcıların çoğunluğu (n=18) 20 yıl ve üstü görev süresine sahip olduğu görülmektedir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 Sürecinde Öğretmenlere Sağladığı Destek” temasında en yüksek (n=35) “gereksinimlere uygun ders programı hazırlamak” kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “teknik destek” ve “psikolojik destek” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 Sürecinde Öğrencilere Sağladığı Destek” temasında en yüksek (n=35) ile “Sosyal medya üzerinden öğrenciler ile iletişim” kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “EBA destek noktasını aktif tutmak”, “psikolojik destek” ve “teknik destek” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 Sürecinde Velilerle İşbirliği” temasında en yüksek (n=37) “sınıf grupları oluşturulması” Kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “sınıf rehber öğretmenleri tarafından her öğrenci velisi ile görüşme” ve “çevirim içi veli toplantıları” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 Sürecinde Uzaktan Eğitimi Takibi” temasında en yüksek (n=36) “öğretmenler ile çevrim içi toplantılar düzenlenerek geri bildirim yapılması” kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “EBA üzerinden katılım takibi” ve “Zaman zaman canlı derslere dahil olarak” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde tespit edilen sorunlar” temasında en yüksek (n=30) “Veli takibinin yetersizliği” kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “Elektrik kesintisi”, “Teknik sorunlar (pc, tablet,.. olmayışı)”, “Motivasyon düşüklüğü” ve “Sağlık sorunları” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde tespit edilen sorunlara müdahale” temasında en yüksek (n=37) “Öğrencilerin durumu hakkında velileri telefon ve mesajla bilgilendirmek” kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “Sosyal medya üzerinde kişisel gelişim video ile destekleme”, “Eba destek noktasını öğrencilerin kullanıma hazır halde bulundurmak”, “Covid-19 salgınına karşı korunma yolları hakkında sık sık bilgilendirme” ve “Online derslerde öğretmenler arasında bilgi paylaşımı yapmak” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde öğretmenler özneline eğitimi yönetme amaçları” temasında en yüksek (n=9) “verimli ders işleme” kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “motivasyon”, “kolaylaştırma”, “iletişim”, “ders programı düzeni (esnek çalışma)”, “kalite-eşitlik”, “teknik destek”, “sağlık”, “sorumluluk” ve “ders katılım oranını arttırmak” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde öğrenciler özneline eğitimi yönetme amaçları” temasında en yüksek (n=18) “ders katılımını arttırma” kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “iletişim”, “motivasyon”, “kaynak sağlama-site kullanma”, “koçluk”, “sağlık”, “maddi destek”, “fayda sağlama”, “ödül” ve “veli” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde veliler özneline eğitimi yönetme amaçları” temasında en yüksek (n=12) ile “iletişim” kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “bilgilendirme”, “kontrol”, “işbirliği”, “toplantı”, “ilgi”, “motivasyon” ve “teknik destek” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde öğretmen özneline amaçlara ulaşmada engeller” temasında en yüksek (n=25) “engel yok” cevabı olmuştur. Diğer kategoriler ise “teknik sorunlar”, “motivasyon eksikliği”, “isteksizlik”, “koordinasyon sorunu”, “sürece direnç” ve “sınıf düzenini sağlayamama” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde öğrenci özneline amaçlara ulaşmada engeller” temasında en yüksek (n=14) “yetersizlikler” kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “motivasyon eksikliği”, “düşük katılım”, “veli”, “engel yok” ve “sınıf atmosferinin oluşmaması” olarak belirlenmiştir.

Ortaokul yöneticilerinin “Covid-19 sürecinde veli özneline amaçlara ulaşmada engeller” temasında en yüksek (n=11) “yetersizlik” kategorisi olmuştur. Diğer kategoriler ise “kontROLSÜZLÜK”, “İLETİŞİM SORUNLARI”, “İLGİSİZLİK”, “ENGEL YOK”, “MOTİVASYON”, “SAĞLIK” ve “İŞE GÖTÜRME” olarak belirlenmiştir.

Covid-19 pandemisi okulların fonksiyonunun tekrardan ele alınma fırsatını meydana getirmiştir. Buna bağlı olarak önemli bir çıkarım okulların sağlık açısından bekleneni karşılamasıdır. Uzaktan eğitime geçilmesi ve bunun neticesi olarak öğrencilerin ruhsal anlamda olumsuz etkilenmesi üzerinde durulması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Okulların kapanması bilhassa sosyal ve ekonomik yönden gerekli düzeyde olmayan öğrenci gruplarında önemli bir sorun oluşturmaktadır. Sosyal ve ekonomik desteğe ihtiyacı olan öğrencilerin; sağlık hizmetleri, beslenme alışkanlıkları özellikle de eğitimleri noktasında okullardan beklentileri yüksektir. (Colao, vd, 2020). Söz edilen bağlamda, bundan sonra okullardan sağlık konusunda mühim roller üstlenmelerini beklemek gerekmekte denilebilir. Öğreticilerin doğru beslenmeleri önererek ve olumsuz sonuçlanabilecek hallerin neticelerinin neler olabileceğinin kavranmasını sağlayarak sağlıklı bir yaşam için örnek olmaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra öğretmenler okullarda bilgi ve teknolojilerini geliştirebilir, öğretmenlik mesleğinde uygulanabilir yeni metodlar edinebilirler (Huber ve Helm, 2020). Keman (2019) çalışmasında, öğrencilerin büyük bir kısmının evlerinde gerekli teknolojik imkanların bulunmadığını; öğrencilerin, aile bireylerinin ve hatta öğretmenlerin ihtiyaç duyulan teknolojileri kullanma konusunda yetersiz kaldığını saptamıştır. Bu duruma bağlı olarak kullanımı yaygınlaşmış ve içerik yönünden ihtiyacı karşılayacak düzeyde bir çevrim içi öğrenme ortamının bulunmadığı ülkelerde çok süratli bir şekilde uzaktan eğitime geçilmesinin kısa zamanda olumlu sonuçlar vermeyeceğini bildirilmiştir. Avcı ve Akdeniz’in (2021) meydana getirdikleri çalışmalarının neticesinde çalışmamıza paralel olarak, online eğitim sistemine geçildiği dönemde öğretmenlerce sıklıkla çevrim içi uygulama sistemleri, donanımları ile ağ hususunda problemler ile karşılaştıkları, eşit imkanlara sahip olunamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Pandemi dönemi başladığında öğretmenlerin ve anne babaların online eğitim sürecine adapte olamadıkları ve ciddi problemler ile karşılaştıkları saptanmıştır.

TEGEV (2020) “Covid 19 Dönemi TEGV Çocukları Uzaktan Eğitim Durum Değerlendirme Raporu” nda online eğitimin başarılı olmasına dair bazı koşullara yer

verilmiştir. Bu koşulların başında da “etkileşim” yer almaktadır. Bu etkileşim bilgi, araçlar ve teknoloji kullanımının doğru yönetimini kapsamaktadır. Bu platformlar Türkiye için oldukça yeni bir alan olmakla birlikte, öğrenci, öğretmen ve veli adaptasyonunda ve etkileşiminde sorunlara neden olduğu görülmüştür (TEGEV, 2020). Bu raporda değinilen durumların çalışma ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Ayrıca Lloyd vd. (2012)’nin çalışmalarının bulgularında yer alan etkileşim sorununda çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde dikkatlerini çekmek ve odaklanmakta zorluk yaşadıklarını belirten öğretmenler, ayrıca zamanında ders katılımının gerçekleşmediğini de belirtmişlerdir. Online eğitimde yaşanan bu sorunların literatürde de yer aldığı yapılan çalışmalarda belirlenmiştir (Andersoon, 2020; Giannini ve Lewis, 2020). Ayrıca çalışma bulgularına dayanarak, online eğitimde öğrencilerin farklı nedenlerden kaynaklı bağlantı problemleri ve kopmalar yaşamasının eğitimde eşitsizliğe neden olduğu düşünülmektedir.

Eğitimde, yaşanan Covid-19 salgınında bazı olumsuzluklar yaşanmıştır. Yaşanan bu olumsuzluklar öğrenmede kayıp, okuldan ayrılma sayılarında artış ve beslenmede yaşanan sorunlar olarak sıralanabilir (Saavedra, 2020). Bunlarla birlikte eğitimde eşitsizlik özellikle üçüncü dünya ülkelerinde ciddi bir sorun olmuştur (Saran, 2020). Bazı çalışmalarda, dışarı çıkma kısıtlamaları döneminde çocuk istismarı oranlarında da artışlar yaşandığı bildirilmiştir (Koh, Lee, Lo, Wong, & Yap, 2020). Koh ve ark. (2020) yapmış oldukları çalışma sonucunda İngiltere’de Covid-19 salgın sürecinde % 65 oranında bir artış olduğu bildirilmiştir. Bununla birlikte Singapur’da 2020 yılı içerisinde % 35’lik bir artış bildirilmiştir.

5.2. Öneriler

Çalışma paralelinde geliştirilen öneriler aşağıda yer almaktadır:

- Öğrencileri derse kanalize edebilmek için dikkat çalışmaları geliştirilip, uygulanmalı.
- Online derslerin sunulacağı uygulamalara yönelik veliler bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmeli.
- Ailelere eğitim araçlarını karşılayabilmeleri için bütçe hazırlanmalı.

- Sağlık çalışanları tarafından online eğitimler sunulmalı.
- Her eğitim seviyesine uygun okul bünyesinde online eğitim birimleri kurulmalı ve bu birimler teknik destek sağlayabilecek çalışanlarla donatılmalıdır.
- Eğitim paydaşları uzaktan eğitime uygun meslek içi eğitimler ile desteklenmelidir.
- Lisans eğitimlerinde teknolojik okur yazarlık ile ilgili daha yoğun ve uygulamalı eğitim programları eklenmelidir.

Tüm bunlara ek olarak, gelişen teknoloji ile birlikte dünya konjektöründe artan popülasyon sonucu salgınlar gibi negatif olaylar kısa sürede yayılma ve etkili olma özelliği göstermektedir. Bundan dolayı gelecek yıllarda da bu tarz olayları yaşamamız söz konusu olabilir. Yaşanabileceği ön görülen bu olumsuz olayla yönelik “acil plan”lar olmalı ve verimli-etkili bir şekilde hayata geçirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Başaran, İ.E. (1975). *Eğitime Giriş*, Ankara.
- Başaran, İ.E. (1982). *Örgütsel Davranışın Yönetimi*, Ankara.
- Byerly, C.R. (2005). *Fever of War: The Influenza Epidemic in the US Army During World War I*, New York, New York University Press
- Cascella M, Rajnik M, Cuomo A, Dulebohn SC, Di Napoli R. (2020). *Features, Evaluation and Treatment Coronavirus (COVID-19)*. StatPearls. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing.
- Cohen, M. S., Hellmann, N., Levy, J.A., DeCock, K., Lange, J. (2008). “The spread, treatment, and prevention of HIV-1: evolution of a global pandemic”, *The Journal of Clinical Investigation*, 118 (4): 1244-1254
- Cook, J. (2010). *Principles And Standards For Benefit-Cost Analysis Of Public Health Preparedness And Pandemic Mitigation Programs*. Principles And Standards For Benefit-Cost Analysis.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative*. Prentice Hall Upper Saddle River, NJ.
- Çilingiroğlu, N. (2022). *HIV/AIDS epidemisi ve ekonomiye olan yükü*, <http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/ekonomi.shtml>
- Davies, SE. (2013). National Security And Pandemics. *UN Chronicle*, 50(2): 20-22.
- Enemark, C. (2009). Is Pandemic Flu a Security Threat? *Survival*, 51(1), 191-214.
- Erdoğan, İ. (2011). *Milli Eğitim Dair Mülâhazalar (2.Baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. ve Cüceloğlu, D. (2014). *Öğretmen Olmak (9.Baskı)*, İstanbul: Final Kültür Yayıncılık.
- Erkoreka, A. (2009). “Origins of Spanish Influenza Pandemic (1918-1920) and Its Relation to The First World War”, *Journal of Molecular and Genetic Medicine*, Aralık, 3(2): 190-194.
- Fangriya R. (2015). Pandemic Influenza Threat. *World Scientific News*, 11, 120-137.
- Faulds, T. ve Bridel, W. (2009). *Considerations For The Development Of A Pandemic Scenario*. Ottawa: The Canadian Institute Of Actuaries-Committee On Risk Management And Capital Requirements.
- Gümüşeli, A. İ. (2014). *Eğitim ve Öğretim Yönetimi (1.Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.

- Hays, J. N. (2005). *Epidemics and Pandemics, Their Impacts on Human History*, California, ABC-CLIO.
- Honigsbaum, M. (2009). *Living With Enza: The Forgotten Story of Britain and The Great Flu Pandemic of 1918*, New York, Palgrave MacMillan.
- [http://uretim.meb.gov.tr/EgitekHaber/s100/arsiv.html\(19.12.2008\)](http://uretim.meb.gov.tr/EgitekHaber/s100/arsiv.html(19.12.2008))
- Huang, Y. ve Smith, C. (2010). China's Response To Pandemics: From Inaction To Overreaction. *Eurasian Geography And Economics*, 51(2), 162-183.
- Kahraman, M. S. ve Çokamay, G. (2016). Aile içi şiddet ve çocuklar üzerindeki etkileri: temel kavramlar, güvenlik planı hazırlama ve alternatif tedavi model örnekleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry* 2016;8(4):321-336 doi:10.18863/pgy.253438
- Karabekiroğlu, K. (2009). *Anne-Babalar için Ergen ve Ruh Sağlığı Rehberi*. (1.Baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Karip, E. (2009). *Sınıf Yönetimi* (8.Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kern, M. J. (2016). Global Epidemics, Pandemics, Terrorism: Risk Assessment and European Responses. *ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security*, Issue No: 421.
- Klenke, K. (2016). *Qualitative research in the study of leadership*. Emerald Group Publishing Limited.
- Küçükahmet, L. (1995). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara.
- Markle, K. (2010). *Influenza Pandemics of the Twentieth Century: An Analysis of Their Chinese Origin*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Viyana Üniversitesi.
- Maurice, J. (2016). Cost of protection against pandemics is small. *The Lancet*, 387(10016), e12.
- MercyCorps (2019), "Chapter 4: How does Ebola affect the economy?", www.mercycorps.org/blog/ebola-outbreaks-africa-guide/chapter-4
- Miles, M. B., Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis : an expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif. : SAGE Publications.
- Moir, C.-Y., Xu, R.-H. (2003). SARS: epidemiology. *Respirology*, (8), 9-14.
- Ögel, K., Tarı, I. ve Eke, C.Y. (2006). *Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme*.17 İstanbul: Yeniden Yayınları.
- Pettigrew, E. (1983). *The Silent Enemy: Canada and The Deadly Flu of 1918*, Saskatchewan, Western Producer Prairie Books, 1983.

- Prager, F., Wei, D., Rose, A. (2016). *Total Economic Consequences of an Influenza Outbreak in the United States*. Risk Analysis. 2017 Jan;37(1):4-19. doi: 10.1111/risa.12625. Epub 2016 May 23.
- Quinn, T. (2008). *Flu: A Social History of Influenza*, London, New Holland,
- Reid, A.H. ve Taubenberger, J.K. (2003). "The Origin of the 1918 Pandemic Influenza Virus: A Continuing Enigma", *Journal of General Virology*, 84(9):2285-2292.
- Robert P. H. (1983). *Disease and Its Control: The Shaping of Modern Thought*, Connecticut, Greenwood Press.
- Ross AGP, Olveda RM, Yuesheng L. (2014). Are we ready for a global pandemic of Ebola virus? *International Journal of Infectious Diseases*, 28, 217-218
- Sağlık Bakanlığı (2020), "Ebola", www.seyahatsagligi.gov.tr/site/HastalikDetay/Ebola
- Sarı, M. C. (2008). *Öğrenci ve Velilerin Okul Memnuniyeti*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478.
- Sönmez, V. (2006). *Eğitim Bilimine Giriş* (2.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık., 2006.
- Şişman, M. ve Taşdemir, İ. (2008). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* (2.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- TEGEV (2020). *Covid 19 Dönemi TEGV Çocukları Uzaktan Eğitim Durum Değerlendirme Raporu*, Mayıs, <https://tegv.org/dosyalar/covid-19-donemi-uzaktan-egitim-durum-degerlendirme-raporu.pdf>
- Timur, T. (2000). *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6 (24), 543-559.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 23(112), 7-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (6. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Wong, G.W., Leung T.F. (2007). Bird flu: lessons from SARS. *Paediatr Respir Rev*, 8(2), 171-176.

EKLER**EK 1. SORU FORMU**

Cinsiyetiniz:

Yaşınız:

Okuldaki Göreviniz:

Eğitim Durumunuz:

Hizmet Yılıınız:

1. COVID-19 sürecinde, öğretmenlere nasıl destek sağladınız?
2. COVID-19 sürecinde, öğrencilere nasıl destek sağladınız?
3. COVID-19 sürecinde, öğrencilerin uzak eğitime katılması sağlamak için velilerle nasıl işbirliği sağladınız?
4. COVID-19 sürecinde, uzaktan eğitimi nasıl izlediniz?
5. COVID-19 sürecinde, tespit ettiğiniz sorunlar neler olmuştur?
6. COVID-19 sürecinde, tespit ettiğiniz sorunlara nasıl müdahale ettiniz?
7. COVID-19 sürecinde, eğitimi yönetmek için hangi amaçları belirlediniz?
(öğretmen)
8. COVID-19 sürecinde, eğitimi yönetmek için hangi amaçları belirlediniz?
(öğrenci)
9. COVID-19 sürecinde, eğitimi yönetmek için hangi amaçları belirlediniz?
(veli)
10. COVID-19 sürecinde, belirlediğiniz amaçlara ulaşmanızı engelleyen unsurlar nelerdir. (öğretmen)
11. COVID-19 sürecinde, belirlediğiniz amaçlara ulaşmanızı engelleyen unsurlar nelerdir. (öğrenci)
12. COVID-19 sürecinde, belirlediğiniz amaçlara ulaşmanızı engelleyen unsurlar nelerdir. (veli)